

Edith Stein, försoningens profet

Reträttföreläsning hos Birgittasystrarna i Djursholm 15-17 februari 2008
Biskop Anders Arborelius ocd.

[Föreläsningen är nedskrivna efter bandinspelning](#)

Föreläsning I

Vi ber om den Helige Andes ljus och hjälp för vår reträtt.

Herre Jesus, sänd oss din Helige Ande. Öppna vårt hjärta för din kärlek, för ditt heliga kors, så att vi kan ta emot uppståndelsens nya liv.

I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

Vi skall tillsammans med Teresa Benedicta av Korset, som Edith Stein heter som nunna, försöka tränga in i korsets budskap, med hjälp av henne, som blev Europas skyddshelgon år 1999. Hon är det enda av Europas skyddshelgon som tillhör den moderna tiden. Kyrillos och Methodios som vi nyligen firat är Östkyrkans bidrag till skaran av Europas skyddshelgon. Vi skall se hur Edith Stein kan hjälpa oss att förstå korset, Kristi närvaro och hans frälsande kärlek, som ofta möter oss i korsets gestalt. Som karmelitnunna hette Edith av Korset. I den karmelitiska traditionen har man alltid ett tillnamn för att uttrycka en del av mysteriet, som man försöker tillägna sig och leva sig in i. Egentligen gäller det för alla kristna, att de skall försöka ta till sig en del av det stora mysteriet, som man speciellt idisslar, tränger in i och låter sig påverkas av.

Edith Stein föddes som judinna i dåvarande Breslau 1891. Platsen heter nu Wrocław och ligger i Polen. Hon föddes på judarnas största högtidsdag, försoningsdagen. Hon såg alltid något symboliskt i det, eftersom försoningsdagen för henne var ett tecken på Långfredagen och Kristi försonande död. Hos Edith Stein knyts det gamla och det nya förbundet samman. I henne blir Israel Kyrkan. Hennes kallelse består till stor del i att i sitt liv knyta ihop det folk hon tillhörde, det judiska folket, med Kristi Kyrka. Hon såg även det lidande hon själv fick gå igenom som ett uttryck för Kristi offer, också för sitt folk, för judarna. Edith dör 1942 i Auschwitz.

I Ediths budskap och hennes person ser vi hela 1900-talets tragik. Men vi kristna ser också något av Guds närvaro i historien. Typiskt för vår tro är att historien alltid är frälsningshistoria. Mitt i historiens virrvarr och alla händelser, som ibland tycks obegripliga i sin grymhet och i sitt mörker, är Kristus med. Alltsedan Gud har blivit människa i Kristus, tror vi, att historien är frälsningshistoria. Vi ser det redan i det gamla förbundet. Gud utväljer ett folk, leder det till sig och gör det till sitt eget. I de historiska händelser som Israels folk gick igenom såg de hela tiden Guds försyn, Guds ledning. I det som var tungt och svårt var det naturligtvis svårare att se att Gud var med. Men trons blick hjälpte dem att se att också det som var tungt, svårt, förföljelse och nederlag, ändå pekade på att Gud var med dem och ledde dem vidare.

Likadant är det också i vårt liv som kristna. I den historia som världen går igenom kan vi så småningom lära oss att urskilja Guds närvaro och kärlek, tvärs genom allt det som sker. Gud är historiens Herre, även om människor på olika sätt ingriper och präglar händelserna. Bakom allt som sker får vi tro att Gud är med oss, hjälper oss och förblir närvarande. Den insikten

blev mycket tydlig för Edith. Hon skriver: ”Det finns en kallelse att lida med Kristus och därigenom medverka i hans frälsningsverk. Kristus lever vidare i sina lemmar och fortsätter att lida i dem. Det lidande som bärs i förening med Herren och i hans lidande blir inordnat i det stora återlösningsverket och blir där fruktbart”.

Här ser vi den levnadsvisdom som Edith Stein kan förmedla till oss. Lidandet är något vi ständigt brottas med. Vi förstår det inte och kan inte förstå det. Men Edith säger, att det lidande vi går igenom egentligen tillhör Kristus som fortsätter att lida i sina lemmar. Vi är ju alla Kristi lemmar genom vårt dop. Vi är infogade i honom. Han fortsätter att lida i oss, och han bär oss genom lidandet. När det går upp för oss blir inte lidandet mindre. Det kan vara lika tungt, men det får en helt annan halt. På det rent mänskliga planet kan mycket förändras, när någon är med oss, när vi inte är övergivna, utan någon sitter vid vår sjukbädd eller vår dödsbädd. Om det då är Kristus själv som är med oss, får vi tro, att vårt lidande mer är hans lidande i oss än vårt eget. Han fortsätter att lida till tidens slut för att återlösa, frälsa och rädda oss. Vi kan aldrig förstå detta mysterium. Men det är egentligen det vi alltid firar, när vi firar Kristi heliga kors, när det är Långfredag.

Genom tron vet vi alla detta, men frågan är om vi har tillgodogjort oss denna insikt, om vi har tagit tillvara lidandet som en del av Kristi frälsningsverk, om vi infogar det lidande som är vårt i hans, så att det kan bära frukt. En typiskt katolsk tanke är, att vi inte äger vårt lidande. Det är något som Kristus behöver för att rädda världen. Först kan vi tycka att det låter lite märkligt, men när det går upp för oss, att vi är så innerligt förenade med Jesus Kristus också där, då får livet en helt annan lyster. Något av detta kan Edith Stein hjälpa oss att se i vårt liv. Vi kan tycka att vi inte har något stort och heroiskt lidande som hon. Vi blir inte förföljda. Vi kommer inte i något koncentrationsläger. Ibland ser vi kanske alltför nedlåtande på våra lidanden. Det kan handla om en ständig huvudvärk, en jobbig situation på arbetsplatsen, små all dagliga lidanden, som vi tycker är alltför små att kunna räknas. Men om det är sådant vårt liv är, då är det just det vi kan ge till Jesus för att han skall använda det för att rädda världen.

Teologen Hans Urs von Balthasar (1905-1988) säger, att vårt liv är en teologisk existens. Vi ser speciellt hos vissa helgon, att de illustrerar en teologisk sanning, någonting av evangeliet. Vi skall försöka se, att Edith Stein i sitt liv, i sitt budskap och i sina skrifter illustrerar det vi kallar korset. I henne blir det lite lättare för oss att närma oss det oförståeliga, ogenomträngliga mysterium, som Kristi frälsande korslidande är. Avgörande för vårt kristna liv är att vi upptäcker det i vårt liv. Ett lidande kan antingen göra oss friare och öppnare eller mer besvikna och bittra. Vi är fria varelser. Vi kan reagera på lidandet efter vår egen vilja. Ofta kanske det sker omedvetet, men just därför är det så viktigt att medvetet reagera och se det svåra som en delaktighet i Kristi lidande. Då öppnas vårt hjärta. Vi kommer Kristus närmare och vi får en mening i det som annars förefaller totalt meningslöst.

Men vi kan också sluta oss och bli förbittrade. Vi kan haka upp oss. Det kan drabba också troende människor, som inte riktigt vågar lita på att deras lilla lidande är ett ord från Jesus till dem, där de skall känna igen hans lidande och ta emot honom och inte göra motstånd. Överallt kan vi bli förbittrade, ja också i ett kloster. Den syster som hoppades bli priorinna och inte blev det kan haka upp sig på det. Någon annan syster kan bli mycket glad för att hon inte blev priorinna. De små saker vi tycker är obetydliga kan ibland få oss på fall, när vi inte riktigt förstår, att det kunde handla om något vi måste offra och göra avkall på. Om vi tycker att det är kallt på rummen och att vi fryser, kan vi se det som en delaktighet i Kristi lidande. Men vi kan också bli irriterade för att värmen inte fungerar. Ibland förstår vi inte att småsaker som är jobbiga och besvärliga kan vara en möjlighet att vidga vårt hjärta. Det kan handla om

någon som är besvärlig och stör oss. Man berättar om karmelithelgonet Thérèse av Lisieux (1873-1897), att när systrarna satt i inre bön, var det en syster som hela tiden gjorde något oväsen. Hon gnisslade med tänderna eller knäppte med naglarna. Det var mycket irriterande. Sådana handlingar kan ibland göra oss otåliga och irriterade. Men vi kan också se det irriterande som en delaktighet i Kristi lidande för världens räddning. Då vidgas vårt hjärta. Vi har alla mött människor av båda slagen – människor som har gått igenom stora lidanden men har kunnat se det svåra som något som öppnade dem för Jesus och för sina medmänniskor och som blommade upp, eller andra som har fått ett mycket litet lidande men blivit sura som äppelkart, förbittrade och slutna inom sig själva. Vi kan bli en karikatyr av oss själva, om vi hakar upp oss på något, ibland kan det vara på en småsak. Ibland är det nästan lättare med ett stort heroiskt lidande. De små irritationsmomenten, de små nålstyggn vi kan få, kan få oss på fall. Det är mycket viktigt att se Gud i det svåra.

Franz Kafka (1883-1924) säger: ”Vi har ögon för att se med. För att känna Gud har vi vår egen existens”. Det ligger mycket vishet i de orden. I vår egen existens, i vår egen frälsningshistoria, kan vi lära oss att känna igen Kristus. I lidandet kan vi se den Korsfäste. I glädjen, i det underbara, det sköna, kan vi se den Uppståndne. Då får vårt liv en helt annan innebörd. Då sitter vi inte fast i oss själva, utan då får vi en ständig blick på Kristus. Det är min förhoppning att Edith Stein, Teresa Benedicta av Korset, skall hjälpa oss att få de ögon som känner igen den fördolde Herren i vårt eget liv. Helgonens stora uppgift är att föra oss närmare Kristus, att som våra vänner hjälpa oss på vägen. De är våra himmelska vänner. I himlen har vi en stor vänkrets, som vi ofta inte känner. Om vi tycker att vi har få vänner, har vi fel. Vi har våra himmelska vänner, men vi ser dem inte. Men de ser oss och kan hjälpa oss.

Edith Stein föddes i en from judisk familj med många syskon. Fadern dog tidigt, när Edith var 1½ år gammal. Modern stod då ensam med sju barn som hon skulle uppfostra och försörja. Hon var en stark kvinna och var född i staden Lubliniec. Den staden kommer i oktober i år att utropa Edith Stein till sin skyddspatron. Edith Stein var en brådmogen liten flicka. Hon utsattes för ett stort lidande redan som barn, när hon skulle börja i barntädgården. Hon avskydde att gå dit och ville istället börja skolan så fort som möjligt. Redan från början var hon brådmogen och intelligent. I skolan fick hon ibland ta emot nålstyggn för att hon var judinna. Hon tröttnade på skolan redan vid 13 års ålder. Samtidigt som hon lämnade skolan, lämnade hon den judiska tron bakom sig. Hon säger att från 13 års ålder blev hon ateist. Ända fram till 20 års ålder kom hon att ta avstånd från sin religion. Men samtidigt fortsatte hon ändå att söka sanningen. Typiskt för Edith är den ständiga längtan att tränga in i sanningen och förstå de djupa sammanhangen i tillvaron. Hon började studera vid universitetet i Breslau vid 20 års ålder. Hon väljer psykologi, germanska språk och historia. Hon blir besviken på psykologin som på den tiden mest handlade om experiment. Edith fortsätter att söka efter sanningen. Hon blir besviken på den materialistiska syn på människan som den dåtida psykologin förkunnade. Även i vår tid finns det många som ser människan på samma sätt, att hon, lite förenklat uttryckt, endast är ett knippe kemiska reaktioner. Det är ett reducerande sätt att se på människan som fortfarande förekommer. Fastän Edith är ateist, kan hon inte acceptera en sådan syn. Bland våra icke troende vänner är det få som har den helt mekanistiska synen. Nästan alla människor, även de som säger sig vara ateister, tror ändå innerst inne att människan är något mer. Det beror på att människan är skapad till Guds avbild. Någoting i henne kan inte nöja sig med att bara vara ett stycke jord och några kemiska komponenter. Det måste vara något mer.

Edith Stein tillhörde den kategori människor som under sin ungdom sökte sanningen. Under denna tid kom hon i kontakt med kristendomen. I Breslau hade hon gått i en skola som hette

Victoriaschule, som till namnet var protestantisk, men som i själva verket var ganska sekulariserad. Hon säger att det första mötet med kristendomen skedde, när hon läste Fader vår på gotiska. När vi läser något på ett språk som inte är vårt modersmål kan det vara lättare att tränga in i innehållet. När vi läser Bibeln på något annat språk kan det vi läser få en ny klang. Mötet med Fader vår på gotiska var en liten milstolpe på Ediths väg till tro. Medan hon studerar historia får hon insikt i att alla de händelser som till synes inte har något samband och som ofta tycks motsäga att det finns en godhet, en försyn, ändå talar om en djupare motivation i tillvaron. Kanske handlade det om hennes arv från judendomen, där man är så präglad av att Gud är historiens Herre, att han uppenbarar sig i folkets nöd, i folkets glädje och att han leder folket.

Ibland är det lite svårare för vanliga kristna att uppfatta Gud som historiens Herre. I den meningen måste vi bli mer judiska, mer bibliska och våga lita på att Gud fortsätter att vara historiens Herre, även om det finns andra aktörer som skymmer honom. Trots allt är det Guds försyn att vi lever här och nu. Gud har en mening med det som sker. Han vill ge oss sin kärlek just i Sverige av i dag. Gud möter oss förklädd och fördold i den värld som är vår. Det mänskliga lidande vi konfronteras med kan inte dölja Jesu smärtorika ansikte, utan vi kan så småningom känna igen honom i allt mänskligt lidande.

Allt detta kan Edith Stein hjälpa oss att förstå. Hennes sökande efter Guds närvaro börjar så småningom ta form, när hon studerar historia. Vi kan reagera mycket olika när vi läser historia. Vi kan tycka att historien bara är en samling krig, grymhet, förtryck och folkmord. Om vi ser tillbaka på vår närmaste historia har vi rätt, för inget annat århundrade har i så hög grad präglats av våld, folkmord, utrotning, etnisk rensning. 1900-talet är blodets århundrade framför alla andra. Vi är uppvuxna då och präglade av det. Hur kommer det sig att vi ändå står ut? Det måste vara Guds försyn som tvärs igenom det fruktansvärda har kunnat nå oss. Århundradet började med det armeniska folkmordet och första världskriget, då miljoner människor slaktades. Ändå har vi kunnat stå ut med detta. Vi kan ha varit så hårdhärtade att det grymma inte har berört oss. Men i grunden ligger orsaken djupare. Gud kan i sin ofattbara barmhärtighet och i sin försyn nå fram till människor, eftersom han delat detta lidande, när han blev människa. Han har stigit upp på korset och han förblir kvar där till tidens slut genom sina lidande lemmar. Det finns en gudomlig solidaritet som möter oss i allt detta lidande.

Det är många som frågar sig var Gud fanns i Auschwitz. Han var där. Att acceptera att Gud är med i den stora världshistorien och i den egna, personliga historien är avgörande för vår kristna existens. Annars blir det mycket lätt ett pysslande med den egna lilla personens andlighet. Det finns en frestelse att tycka att det svåra är för stort, att jag inte klarar av det och att det räcker med att jag klarar mig själv. Blicken på hela historien som en plats, där Gud är närvarande är mycket viktig. Om vi inte ser Gud närvarande i den stora historien är det svårt att se honom i den lilla personliga historien. Då förblir Gud fjärran, långt borta. Man ser då inte att han är med och att han är närvarande. Avgörande är att vi integrerar historien i vår kristna existens, att vi inte flyr undan till en liten trygg, mysig hörna, där vi sitter och läser våra böner, medan världen går under. Ibland förebrår oss de icke-kristna att vi inte lever med i det hemska som sker. Här kan Edith Stein till fullo motbevisa en sådan anklagelse.

Edith fortsätter sina studier och kommer i kontakt med en filosofisk rörelse som heter fenomenologi. Den träffar henne på djupet. Den filosofin bygger på fenomenen, att det vi ser, hör och möter är sant och äkta. Det finns två sorters filosofi: idealism och realism. Med idealism menar man inte att man skall vara god och fin, utan i idealism i filosofisk mening är idéerna, tankarna det viktiga. Realismen menar att tingen, det vi ser, det vi kan ta på är viktigt.

Edith Stein möter alltså en realistisk filosofi, fenomenologin. Då faller en annan pusselbit på plats. Fenomenen i tillvaron, tingen, händelserna, sakerna har en betydelse. Det finns en fördold mening, en sanning, som lyser fram i den realitet, där vi lever. I katolsk tradition har man alltid byggt på en realistisk filosofi, mest känd är thomismen, som går tillbaka på Thomas av Aquino (c:a 1225-1274). Vi lutar på de ting, de händelser, det vi ser och hör och inte så mycket på sinnesintryck och idéer. Detta är en förenklad framställning, men det är viktigt att vi för att kunna förstå Edith Stein ser, att denna filosofi blev en bro till den kristna tron.

I Göttingen möter Edith den store fenomenologen Edward Husserl (1859–1938). Liksom Edith var han av judisk härkomst. Han hade blivit döpt protestantiskt. I gruppen av fenomenologiska filosofer fanns det många som hade hittat tillbaka till tron. Många av dem var judar som antingen hade återvänt till sina fäders tro eller blivit katoliker, respektive protestanter. Denna filosofi blev en språngbräda, en bro till mötet med Gud.

Sedan kommer världskriget och Edith Stein går ut som frivillig sjuksköterska i ett frontlasarett i Mähren, nuvarande Tjeckien. Då konfronterades hon med lidandet på ett mycket påtagligt sätt. Det blev ännu en pusselbit på vägen till tro. Lidandet kan för många människor antingen bli en öppning för Kristi kors eller en stöttesten. För vissa människor är lidandet den stora stöttestenen. De förstår inte hur Gud kan tillåta lidandet. För andra blir det en öppning, där de ser att Gud är med i det svåra. Det är Gud som lider. Det är Kristus som fortsätter att lida i varje mänskligt lidande. Kriget blev indirekt orsak till att Edith kom närmare Kristus. Hon berättar om mötet med en krigsänka. Filosofen Adolf Reinach (1883-1917) hade stupat och hans unga hustru visade i sin sorg hur nära Jesus var henne. .

När vi möter någon som har drabbats av stor sorg, oroar vi oss ofta för vad vi skall säga och vad vi skall göra. Vi svenskar är specialister på att undgå möte med sörjande genom att hålla oss borta från alla som förlorat någon. Ofta hör man människor säga, att när de mest behövde hjälp fanns det ingen där som hjälpte. Vi har fått för oss att man måste bete sig på ett visst sätt mot sörjande. Det händer till och med att folk går över gatan för att slippa möta den som mist någon. Det är ett specifikt beteende för vårt land. I andra länder kommer man samman och har gråterskor. Men i Sverige förekommer det till och med att man tar piller på begravingar för att inte gråta.

Edith var kanske också påverkad av detta förhållningssätt och visste inte riktigt hur hon skulle bete sig. Men hon berättar, att när hon väl mötte änkan, var det hon som stöttade och hjälpte henne. Edith förstod då något, som hon senare skrev ner, att det var Kristus som strålade fram, Kristus i korsets hemlighet. Hon förstod att änkan var buren av en stark tro. Trots den namnlösa sorgen var det något som bar upp henne. Något liknande kan vi möta hos människor som har drabbats av en stor sorg, ett stort lidande men som ändå har ett lugn och en samling i Kristus. Mötet med änkan blev för Edith Stein ytterligare ett steg på väg till mötet med Kristus.

Perioden från det första världskriget fram till 1921, när Edith tog det definitiva steget till tron, var för henne en kamp att veta var hon hörde hemma. Hon var en filosofiskt skolad kvinna, som sökte sanningen. Det svåraste hindret för henne att bli kristen var den kristna splittringen. Hon kunde inte förstå att de som trodde på Kristus kunde tillhöra olika församlingar som Betel, Filadelfia och S:t Ansgar. För oss kristna har det blivit nästan naturligt att det finns olika kristna kyrkor och samfund. Men för dem som kommer utifrån kan splittringen ofta vara den stora stöttestenen. De kan inte förstå att vi inte är ett och hör ihop på ett djupare plan, om

vi tror på Kristus. Ediths definitiva omvändelse fördröjdes, eftersom den kristna splittringen var så obegriplig för henne. Hon undrade om kristendomen kunde vara sann, när de kristna bekämpade varandra och när de stod splittrade.

Så kom för Edith det avgörande mötet. Hon hade drabbats av en stor livsdepression. Hon är på besök hos sin väninna, en filosof och from protestant Hedwig Konrad-Martius, som äger en vingård. Ännu en sömlös natt började för Edith. Lyckligtvis kunde hon läsa på nätterna. Att göra det är räddningen för många som inte kan sova på natten. Hon gick till bokhyllan och tog på måfå, som hon trodde, en bok. Det var självbiografin Boken om mitt liv av Teresa av Avila (1515-1582), karmelitordens reformator från 1500-talets Spanien. Edith tog boken och började läsa den. Hon blev så fascinerad att hon läste hela natten. Påföljande morgon sade hon, att detta var sanningen. Hon har själv inte riktigt förklarat vad det var som grep henne, men hon har sagt att från den dagen var hon övertygad om att hon ville vara kristen, att hon ville vara katolik och att hon också ville bli karmelitnunna. Hon fick hela paketet, hela kallelsen genom denna bok. Det är viktigt att komma ihåg, att det var olika små pusselbitar som ledde henne fram till denna övertygelse. Men denna bok blev det avgörande för Edith. Liksom många som kommit fram till en sanning, ville hon handla fort. Hon gick till byprästen och bad honom att döpa henne. Hon sade, att hon hade läst hela katekesen och att hon kunde allt. Men prästen sade som alla präster säger: sakta i backarna. Detta måste prövas. Edith måste vänta till den 1 januari 1922. På den tiden firade Kyrkan den dagen Jesu omskärelse, en av de mest judiska högtiderna. Märkligt är att när Edith upptäckte Kristus, upptäckte hon också judendomen. Med Kristus återvände hon till sina fäders tro. För henne blev mötet med Kristus också en återupptäckt och ett djupare inträngande i fädernas tro.

Edith är nu en nydöpt kristen som har funnit Kristus, som har funnit Kyrkan och som har längtan att bli karmelitnunna. Vi har hos henne funnit insikten i Guds försyn, att Gud leder också vår historia och att vi så småningom kan lära oss att känna igen tecken på Guds närvaro. Det är något av det viktigaste Edith kan lära oss. Vi får inte försumma historien som en guldgruva, där vi kan ana Guds närvaro. Även i det hemska och fruktansvärda kan vi ana den Korsfäste. Ingenting är likgiltigt material i vårt liv. Vår existens är en teologisk existens, där Gud möter oss. När detta går upp för oss är det en stor befrielse och glädje. Jag blir då aldrig överlämnad enbart åt mig själv. Tvärs genom allt det som sker – trevligt och obehagligt, glatt och sorgligt – kan Gud komma mig till mötes. Han är fördold i det som sker, i tingen, i fenomenen. Allting kan vittna om honom. Han är större. Men han gör sig liten, när han blir människa. Han fortsätter att tala till oss genom det som sker.

Vi ber om den nåden och hjälpen.

Herre Jesus Kristus, du är med oss på vår vandring genom livet. Lär oss att tro att vi aldrig är övergivna, att du alltid är med oss. Öppna våra ögon så att vi ser här och nu med vilken stor ömhet du följer oss nu på vår väg. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

Föredrag II

Vi börjar med en strof ur Edith Steins dikt till den Helige Ande.

Vem är du, ljuvliga ljus, som uppfyller mig och lyser upp mitt hjärtas dunkel? Du leder mig fram liksom en moders hand, och om du släppte mig, så kunde jag inget steg mer ta. Du är

den rymd, som omsluter mitt väsen och döljer det i sig, dig förutan sjönk det ner i avgrunden, i intets avgrund, varifrån du lyft det upp till ljuset. Du som mig närmare är än jag själv och innerligare än mitt innersta - och ändå ogripbar och ofattbar och trotsande varje namn: Helige Ande - eviga Kärlek. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

Först en liten repetition av förra föredraget. Vi har försökt följa Edith Steins första steg till mötet med Kristus och hur hon i sitt eget liv sett tecken, små spår av Guds försyn och omsorg. Efter en judisk barndom tog hon avstånd från all religion och var under en längre tid ateist. Men hon sökte sanningen. Så småningom upptäckte hon mer och mer hur Kristus strålade fram just i korsets mysterium. Inifrån öppnade hon sig mer och mer fram till det vi kan kalla den definitiva omvändelsen. Där blev Teresa av Avilas självbiografi den tändande gnistan. När människan söker sig fram till Gud är det svårt att veta, vad det är som får henne att öppna sig och säga ja. I sista hand är det den Helige Andes inre verksamhet i själen. Det gäller all vår kontakt med Gud. Det är inte vi som plötsligt blir så fromma att vi öppnar oss för Gud, utan det är den Helige Ande som inifrån bearbetar och öppnar oss. Vi kan sluta oss och vi kan öppna oss. Vi är fria att säga ja eller nej eller det likgiltiga nja. Edith Stein sade helt ja till Gud, när hon fick nåden att öppna Teresa av Avilas bok. Hon har aldrig beskrivit hur det kom sig att det var just den boken och mötet med Teresa av Avila som fick henne att ta det definitiva steget.

Edith hade mött Kristus på olika sätt tidigare. Men som den ärliga sanningssökande kvinna hon var, ville hon inte låta döpa sig förrän hon visste var. Som för så många andra sökare var den kristna splittringen i otaliga kyrkor och samfund det svåra för henne. För oss som tar det nästan naturligt att det finns så många samfund, är det ibland inte lätt att förstå hur svårt det kan vara för en intellektuellt skolad sanningssökare, som ser splittringen som det stora hindret och stötestenen. Men Teresa av Avila lyckas till Edith förmedla kallelsen, såväl att ge sig till Kristus, som att bli katolik och att längta efter att bli karmelitnunna – allt på en gång. Men då Edith gick till prästen och ville bli döpt sade han: sakta i backarna. Så är det alltid när någon i den första ivern vill bli kristen, vill döpas och träda in i kloster. Det måste provas.

Man har försökt utröna vad det var hos Teresa av Avila som grep Edith. Många har tagit denna bok och efter en tid lagt den ifrån sig och sagt att den är tråkig, att det är svårt att följa med i handlingen. Hur kom det sig att 1500-talsnunnan kunde gripa tag i den högt skolade filosofen med judisk bakgrund som dessutom en lång tid varit ateist? Vi kan bara spekulera över det. En sak som är tydlig i Teresa av Avilas biografi är den totala Kristusföreningen. Som karmelitnunna kallade hon sig Teresa av Jesus och är hela tiden inriktad på Jesus Kristus, Gud som har blivit människa och kommer emot oss i Jesus Kristus. Hon ser sig själv som Kristi brud, ett uttryck som är svårt att använda i Sverige efter det som skett i Knutby. Beteckningen Kristi brud skall uttrycka den djupa, personliga och oersättliga förening med Jesus som varje människa är kallad till. Jesus är på ett ännu djupare sätt förenad med oss än någon brudgum med sin brud. Deras förening är en avglans av den djupa kärleksförening som Jesus vill ingå med oss. Vi kan aldrig fatta och förstå hur djupt, stort och underbart detta är.

I mystiken använder man alltsedan Höga Visan beteckningen brud och brudgum för att försöka ge oss en liten aning om hur innerlig vår kärleksförening med Gud är. Edith Stein levde före det som hände i Knutby, så hon hade inte samma associationer som vi har. Här ser vi hur beroende vi är av den omgivande kulturen och det vi har hört. Vissa saker får oss genast att resa borsten. En av det kristna språkets största svårigheter är att vi har vissa associationer som gör att ord och uttryck inte talar till oss. Kanaans tungomål är svårt att förstå, inte minst i vår tid, när vi överöses med ord och budskap. Media ger oss olika stimuli.

Språket och orden når inte fram. Det är ett av kristendomens största handikapp i vår ordrika tid.

Teresa kunde förmedla den innerliga kärleksförening, som Jesus vill ingå med varje människa. I varje ögonblick är människan föremål för hans omsorg, kärlek och ömhet, men också hans förmaning och hans tårar, när han ser vår ligkiltighet och slutenhet. Allt detta blir så tydligt i Teresa av Jesus' liv. Hon såg det som även Edith uttryckte, att vårt liv är en teologisk existens, där händelserna, mötena och allt det som passerar genom vårt liv inte är ligkiltigt material utan alltid uttrycker att Gud vill komma in i vårt liv. Att upptäcka det är något av det viktigaste för oss. Annars ser vi bara problem, svårigheter, konflikter samt lite nöje och tidsfördriv då och då. Vi ser då bara en yta som växlar mellan det som är jobbigt och det som är behagligt. Men tvärs genom allt detta söker Gud komma in i vårt liv. Det såg Teresa av Avila tydligt i Boken om mitt liv. Allt i hennes liv var ett försök från Jesus att komma in i hennes hjärta. Jesus knackar på dörren. Allt som händer på ytan och på djupet uttrycker Jesu försök att komma in. Gud är transcendent. Han är fördold. Han är osynlig. Men han kan tränga genom det synliga in till oss. I vårt eget liv kan vi säkert ange sådana händelser, sådana möten och inre stämningar, när vi har anat att det inte bara handlade om något på ytan, utan att bakom och tvärs genom det som skedde, sökte Gud komma in i vårt liv. Gud har blivit människa i Jesus Kristus för att visa att han vill komma oss nära och förstå oss inifrån.

En annan sak som inte heller är försumbar är att Teresas ursprung liknade Ediths. Teresas farfar var en omvänd jude. Något av detta arv fanns antagligen kvar i hennes miljö och i hennes sätt att tänka, leva och handla. Inte minst viktigt är att Teresa liksom Edith är en stark, självständig och tänkande kvinna. Teresa hade en mycket stark insikt i sin kallelse. På det sättet fanns det flera strängar som kunde slå an i Ediths inre, när hon mötte detta vittne om Kristi kärlek. På liknande sätt är det ofta, när människor kommer till tro. Människor man möter på vägen betyder mycket. Mer än vi anar kan vi förmedla Jesus till varandra. Hela Kyrkan bygger på att Jesus Kristus använder oss för att tala till andra, även i vår svaghet och bräcklighet. Eftersom vi tillhör honom och är infogade i hans mystiska kropp genom dopet kan vi förmedla Kristi kärlek till varandra.

Det är lite svårare för oss att förstå detta i vårt individualistiska klimat och utifrån en mer luthersk bakgrund, där man talar om hur jag finner en nådig Gud. Man ser då ofta helgonen och de andra som ovidkommande och rent av hindrande på vägen. Wilfrid Stinissen höll nyligen en predikan vid en upptagning i Kyrkan. Han nämnde då något som är en typisk accentskillnad mellan luthersk och katolsk tro. Han sade att utifrån en katolsk synvinkel är det svårt att förstå att man ser de heliga som hinder. Vi behöver alltså inte armbåga oss fram förbi alla helgon och änglar för att komma nära Gud. Vi behöver inte skuffa undan dem. De hindrar oss inte, utan de bär oss fram. De hjälper oss fram. De leder oss fram. Det är viktigt att tänka på när man ser på oss katoliker i vår omgivning och speciellt i en sekulariserad miljö. Vi är så sällsynta och därför så intressanta. Därför ser man på oss med förstoringsglas. Även om man kritiserar oss hur aggressivt som helst, finns det bakom kritiken frågan varför vi inte ger dem mer av Jesus och återspeglar honom trognare. Annars skulle de inte kritisera oss. Då skulle de inte komma på tanken att förvänta sig något av oss. Därför skall vi vara tacksamma, när de kritiserar oss, eftersom det innebär att de har en förväntan att vi skall ge dem något mer än lite intetsägande fraser.

Teresa av Avila blir alltså den som slussar in Edith Stein i den Katolska Kyrkan. Det svåra blir nu för Edith att tala om att hon ville bli kristen för sin fromma judiska mor. Även under

sin ateistiska tid hade Edith fortsatt att hålla den stränga fastan på försoningsdagen. Hon hade deltagit i påskmåltiden. Hon hade hållit fast vid vissa yttre judiska bruk. Det var inget totalt brott med traditionen, även om tron hade försvunnit. Även i vår tid kan vi se att många sekulariserade judar känner en samhörighet med sitt folk och sin tradition. Nu hade Edith upptäckt Kristus. Hon hade tagit ställning för Kristus och hon skulle döpa sig. För troende judar är det alljämt en stor sorg, när någon går över till kristendomen. För modern blev det ett hårt slag att Edith, den yngsta dottern och den som stod henne allra närmast, tog detta steg. Men samtidigt kan vi se att dessa två självständiga, starka, troende kvinnor av två olika religioner fortsatte att stå varandra nära. Ingen person stod nog Edith så nära som hennes mor, även om de hade olika tro. Det märkliga var att Edith fortsatte att följa med mamman till synagogan. Hon deltog i synagogans gudstjänst. Medan mamman följde bönerna på hebreiska, läste Edith med i psaltarpsalmerna på latin.

Just i dessa två kvinnor kan man se en bild av den vänskap som finns mellan Kyrka och synagoga. Vi får här en symbol för det band som finns mellan det gamla och det nya förbundet illustrerat i dessa två kvinnor. Samtidigt kan man inte dölja den skärande smärta det är att inte vara ett. Varken Edith eller mamman dolde eller sökte släta över att det ändå fanns en skillnad. Den skillnaden var Kristus. Ediths mor lät en gång undslippa sig om Jesus: "Han var säkert en god man. Men varför gjorde han sig till Gud?" Att se Jesus som Gud är alltid judendomens, islams och faktiskt en del av de ultraliberala kristnas svårighet. De förstår inte varför Jesus gjorde sig till Gud. Men kristendomens innersta hemlighet är att Gud har blivit människa. Utan inkarnationen finns det ingen kristendom.

Edith fortsatte att fördjupa sig i kristendomens judiska rötter. De flesta i hennes familj var ganska sekulariserade. Moderns stora sorg var att se att även under påskmåltidens heliga bruk skämtade vissa av barnen och gjorde narr av de heliga handlingarna. Det fanns dock en släkting som var ortodox troende judinna. Det finns brev mellan Edith Stein och denna släkting, där de diskuterade vissa teologiska ting.

Edith vill så fort som möjligt gå i kloster. Men hennes biktfader förbjuder henne detta, främst av hänsyn till modern, men även eftersom en klosterkallelse alltid måste mogna. Vad gör då Edith? Hon sökte det som kommer närmast ett kloster. Hon blir anställd som lärarinna vid en klosterskola i Speyer. Här lever hon ett slags novitiat. Systrarna är helt förundrade över denna kvinna, som ibland tillbringade större delen av natten inför tabernaklet i klosterkyrkan och som lever ett mycket strängt och fattigt liv. I hemlighet hjälpte hon många fattiga i Speyer med det lilla hon hade.

Samtidigt får man från Kyrkans ledning upp ögonen för denna kvalificerade kvinna. Då börjar ett mycket viktigt apostolat. Edith Stein blev inbjuden till hela den tysktalande världen att tala för katolska akademiskt skolade kvinnor och lärarinnor. Hon ser det som sin uppgift att hjälpa dessa kvinnor att se vilken kallelse och uppgift i Kyrkan och samhället de har under denna tid, alltså senare delen av 1920-talet och de första åren av 1930-talet. Det var den tid då nazismen och kommunismen kämpade om hegemonin i Tyskland. Man visste inte vem som skulle komma att vinna. Det var en tid när bägge dessa rörelser växte sig starka.

Edith anade att kvinnan hade en speciell kallelse och uppgift att motverka dessa två rörelser. Den kallelsen knöt hon till Jungfru Maria. Edith Stein anade att dessa två rörelser stred mot religionens själva innersta väsen och därmed också mot människans innersta kallelse och värdighet. Hon såg att det var kvinnans uppgift att i Marias efterföljd stå som en mur mot allt vad våld, förtryck och synd hette. Jungfru Maria är den obefläckade, den som är helt oberörd

av synden, den som Kristus från början har befriat från synden. Marias obefläckade avlelse innebär att Maria i förskott blev räddad från allt vad synd hette. I henne hade Kristi herravälde segrat från början.

Därför har man alltid sett Maria som en mur som står emot allt vad synd, förtryck och våld heter. Det är därför man alltid bett om Marias förbön i svåra situationer. När svenskarna härjade i Polen och nästan hade intagit hela landet, tog man i Czestochowa sin tillflykt till Jungfru Maria. Något liknande kan vi se i Latinamerika, där Vår Fru av Guadeloupe alltid har setts som symbol för frihet från våld och förtryck. Det ligger i det katolska folkets rent instinktiva kännande, att när det är riktigt svårt, vänder man sig till vår himmelska Moder, liksom barnet tar sin tillflykt till sin mor, när det är jobbigt och svårt. Barnet tror att mamman kan rädda det från allt. Barnet anar att när ingenting annat hjälper, då finns mor där. Det kristna folket har denna tillit till att Maria kan hjälpa oss. Hon kan ge oss Guds barmhärtighet och kärlek, när ingen annan finns där.

Den instinktiva förståelsen av att Kristus har segrat till fullo i Jungfru Maria yttrar sig på olika sätt. Edith Stein anade att under denna tidsperiod när nazism och kommunism gjorde stora framsteg, hade Maria en speciell uppgift att stå som en mur emot allt det onda. Kvinnan hade genom sin moderliga kallelse en speciell uppgift. Både nazismen och kommunismen förhärskar den starke mannen och vissa egenskaper som förstoras upp till ett rent vanhelgande av mannens uppgifter. Det gällde våldet, blodet, styrkan. Gentemot detta behövdes det moderliga som motvikt. Edith Stein försökte uttrycka detta tänkesätt som kan vara lite svårt att förstå. Med moderna termer kan vi säga att både nazismen och kommunismen spelade på en uppblåst mansroll, medan man i kristendomen har spelat på Marias moderliga roll som en motvikt som kan ta bort det överdrivna och det förvridna.

Edith Stein sade till kvinnorna, att om de inte tog sin moderliga uppgift i skolan, i familjen och i samhället på allvar, kan andra ta överhanden. Hon försökte hjälpa de kvinnor som hade inflytelserika uppgifter i samhället, i skolan och vid universitetet att förstå att de i sitt liv måste uttrycka det som Maria står för. Utifrån vår samhällsdebatt, då man mer betonar jämställdheten mellan man och kvinna, kan det vara svårt att förstå Ediths syn. Man har lite svårt att förstå att det hos kvinnan finns ett bidrag som är nödvändigt, för att det moderliga, medkännande, inkännande draget inte skall gå förlorat. Man klagar i våra dagar ofta på att man inte har någon förståelse för de gamla i vårt samhälle och att barnen är försummade. Vi kan i samhället i dag också se små tecken, när kvinnans moderliga kallelse inte riktigt tas på allvar.

Edith Stein menade, att det var ödesmättat om kvinnan i denna samhällssituation inte tog sin uppgift på allvar. Då kunde barbariet bryta igenom. Hon hade en profetisk insikt att detta var nära förestående. När de franska ockupationstrupperna lämnade Speyer, som efter det första världskriget liksom hela Rhenlandet en lång tid varit ockuperat av franska trupper, då jublade alla i Speyer. Äntligen var ockupanterna borta. Inga ockupanter är ju populära. Men Edith sade: "Snart kommer det en förföljelse av judarna och sedan kommer man att förfölja de kristna också." Alla häpnade och undrade hur hon kunde veta det. Ingenting tydde ju på det än så länge. Här kan vi alltså se att Edith hade en profetisk inblick i tidens frälsningsbetydelse, att historien alltid är frälsningshistoria. Gud handlar i historien, men han behöver mänskliga redskap som motverkar det onda. Annars kan motståndaren ta över. Om inte Kristi budskap tar över, om inte hans försoning och fred får mänskliga uttrycksformer, kan allt bli möjligt. Det har 1900-talet, mer än något annat århundrade, visat oss. Därför var Edith Steins uppfordran till de katolska kvinnorna mycket viktig.

Tyvär var ekumeniken då mycket lite utvecklad. Tyskland var länge ett delat land. Ända sedan det 30-åriga kriget var förhållandet mellan konfessionerna spänt. Därför fick Edith Steins ord föga genklang i den protestantiska kristenheten, som trots allt var den största i Tyskland. Man brukar säga att det först var i koncentrationslägren som ekumeniken i Tyskland uppstod. När katoliker och protestanter möttes under förföljelsen, då kunde man lägga gammalt groll åt sidan. Efter kriget har det i Tyskland uppstått en mycket djupare ekumenik. Men det är tragiskt om det bara är under förföljelse och liknande omständigheter vi kristna kan komma varandra närmare.

Edith Stein betonar mycket tydligt kvinnans kallelse som Kristi brud. Denna kallelse gäller egentligen varje människa på det djupaste planet. Men hon menade att kvinnan på ett helt speciellt sätt i Marias efterföljd är kallad att förmedla denna kvinnliga ömhet, ja moderliga ömsinnet. Det är svårt att hitta ett bra ord för detta. Ibland märker man mer när detta drag fattas. I nazismens och kommunismens ideologi fattades det på ett mycket tydligt sätt. Men det kan även fattas i ett samhälle som är präglad av enbart nyttotänkande och prestationstänkande. Vi är aldrig immuna mot denna fara.

Om vi skall föra över detta synsätt på vår situation kan vi säga, att det som många tycker saknas i dag är medkänsla med de svaga. I Svenska Dagbladet finns den 16 februari 2008 en blänkare av Göran Skytte, där han talar om denna företeelse. Han var handikappad efter en olycka och skulle släpa sig fram med sitt bagage på tåget. Han var ledsen när ingen hjälpte honom, fastän de såg att han knappt kunde gå. Så ändrade han sig. Det fanns åtminstone två som hjälpte honom och de var båda invandrare. Då sade han, att det är mycket viktigt att inte generalisera i en eller annan riktning. Då kan man ju bli rasist och säga, att alla svenskar är själviska och inte bryr sig om sin nästa, medan alla invandrare är hjälpsamma. Ibland kan det vara tvärtom. Det är mycket lätt att generalisera utifrån egna erfarenheter. Om det bara skulle vara invandrare som är hjälpsamma, då kunde vi bli förbittrade mot svenskarna. Jag har hört flera liknande fall. Det var en gammal dam på ett ålderdomshem som sade, att lyckligtvis fanns det ingen svensk personal där. Hon sade att det bara är invandrare som är snälla och hjälpsamma.

Vi måste vara mycket uppmärksamma på att den moderliga, kvinnliga ömsinnet kan gå förlorad. Att så skedde var mycket tydligt i nazismens värld. Men på ett annat sätt kan detta förhållande också dyka upp i ett samhälle som vårt, där man är mycket inriktad på vissa värden och där vissa människor alltid hamnar i kläm. Därför är vi tacksamma att få vara här hos Birgittasystrarna, där man praktiserar moderlig ömsinnet mot äldre människor. Att göra det håller på att bli en sällsynthet i vårt samhälle. Många äldre blir bortglömda, utom när det är fråga om arv, för då är alla där. Vissa ligger ensamma i flera månader och ruttnar bort. Likadant är det med barn och en del andra som inte alltid har det så lätt, när omgivningen är inriktad på profit och vinst.

Det Edith Stein pekar på gäller egentligen alla samhällen i alla situationer. Det är mycket lätt att den moderliga ömsinnet går förlorad. Vi märker genast när den fattas, för varje människa behöver detta för att bli människa, för att bli troende, för att möta Kristus. Det är därför Jungfru Maria är så viktig i vår tro. Gud blev människa. Men han blev bara man. Maria återspeglar på det kvinnliga planet det som en helt syndfri, mänsklig natur är. Det är ytterst detta som i den katolska tron är skälet till att kvinnan inte blir präst, eftersom prästen - som en ikon - skall avspeglar Kristus som har blivit människa och man. Då behövs motsvarande ikon, Mariaikonen: kvinnor som återspeglar Jungfru Marias moderliga ömsinnet, inte bara i klostret utan även i samhället. Det är det som Edith försöker förmedla till kvinnorna. Under en

hektisk tid av sitt liv reste hon runt i hela Tyskland, Österrike, Schweiz och Tjeckien och talade om detta. Hon anar att om inte detta synsätt bär frukt hos dessa kvinnor i deras uppgift, då kommer syndafloden. Kallelsen är viktig, inte bara på det inre planet utan på det yttre planet. Ett samhälle som försummar denna del av verkligheten - kvinnan som den moderliga, ömma, som den som tar hand om de svaga, som står som en mur mot allt vad våld och förtryck heter - är inte ett samhälle värt namnet.

Vi kan ta ett annat exempel. Efter Stalingrad skulle hundratusentals tyska soldater föras i en marsch genom Moskva för att visa ryssarna att de nu hade besekrat dem. Man kan tänka sig att dessa soldater inte var populära i Ryssland. De hade härjat, dödat och begått fruktansvärda ting. Men när de ryska babusjkorna såg dessa förnedrade soldater kastade de bröd till dem. Det visar den moderliga ömsinhet som till och med kan förlåta dem som kanske hade mördat deras barn. Det visar på det marianska draget. Det finns en moderlig, ömsynt, förlåtande hållning, även mot de värsta förbrytarna. Även om polisen försökte stoppa babusjkorna, lyckade de inte. Det var samma babusjkor som lade sig framför kyrkorna, när man kom för att riva dem. Det var inte alltid de blev överkörda. Inte ens de hårdföraste soldaterna kunde köra över sin mormor eller farmor. Detta "kvinnliga" förhållningssätt som är svårt att uttrycka rent logiskt ville Edith Stein förmedla till sina kollegor, de kvinnor i Tyskland som enligt vad hon menade hade en speciell uppgift att stå emot det som hon såg nalkas.

Samtidigt fortsatte Edith sitt filosofiska skrivande, sin forskning. Hennes största filosofiska verk är *Endliches und Ewiges Sein*, det ändliga och eviga varat, där hon ger en magnifik vision av hela tillvaron, det eviga varat, Gud och det ändliga. Hon ser överallt spår av Gud. Gud är den treenige Guden, en gemenskap i kärlek mellan Fadern och Sonen i Andens enhet. Detta synsätt avspeglas på alla plan av skapelsen. Det vi kallar kärlek, det vi kallar relation, det vi kallar dialog finns på alla plan. Det finns bland människor, bland djuren, bland växterna. Hon säger till och med att i atomen finns det olika partiklar som attraheras till varandra. Hon menar att det också är ett avlägset spår av det som finns i Gud själv, för allt det som Gud skapar återspeglar hans skönhet, hans vishet, hans godhet. Även om det döljs genom synden, kan den aldrig ta bort att vi i allt skapat kan ana något av Skaparen. Vi kan ana den osynliga skönhet som den synliga skönheten kan återspegla, men också dölja. Människans uppgift är att dra bort gardinen, så att skönheten, kärleken, godheten blir ännu tydligare i skapelsen. När vi drar undan gardinen på morgonen kan vi tänka på, att det är vår uppgift att under hela dagen dra bort den gardin som finns av mörker, synd, våld och ondska, så att Guds skönhet får lysa fram. Vi måste knyta vår uppgift till små dagliga gester. Annars kommer vi bara att gäspa och säga, att nu är det åter en jobbig dag. Eller om vi är mer optimistiska kan vi som Sigge Fürst säga, att det bli bättre och bättre dag för dag. Sådana här små saker kan hjälpa oss att bli kvar i Guds närvaro.

Det moderliga ömsinta element som Jungfru Maria förkroppsligar kan hjälpa oss. Edith Stein menar att det vi kallar det kvinnliga har sin urbild i den Helige Ande. I Gud finns det varken manligt eller kvinnligt. Gud står över detta. Det finns endast på skapelsens plan. Men ändå är allt skapat en återglans av det som finns i Gud. Edith Stein menar att den Helige Andes karaktär är det som återspeglas i kvinnan och hennes uppgift. Det blir mycket tydligt i den franciskanska mystiken, där man knyter Jungfru Maria till den Helige Ande. Vi finner det särskilt hos Maximilian Kolbe (1891-1941), som säger att visserligen har den Helige Ande aldrig blivit människa – det är bara det eviga Ordet som har blivit människa i Kristus – men ändå finns det ett speciellt band mellan den Helige Ande och Jungfru Maria. Hon återspeglar på ett mycket troget sätt det som är typiskt för den Helige Ande. Den Helige Ande kan vi inte se. Han är den mest fördolda av de gudomliga personerna. Men Jungfru Maria ger oss en

aning om den Helige Ande. Våra protestantiska vänner säger ibland: ”Det ni säger om Jungfru Maria, det säger vi om den Helige Ande”. Jag brukar svara, att det är helt riktigt. Det finns ett släktskap mellan dem. Maria är bara en vanlig människa och den Helige Ande är Gud. Men Maria ger oss en djupare insikt i vem den Helige Ande är. Den obefläckade avlelsen vill också säga, att Maria släpper igenom Anden, eftersom hon inte genom arvsynden har de tjocka gardiner, som vi har. Vi anar lite mer om vem den Helige Ande är genom Jungfru Maria. Vi får naturligtvis inte gå till överdrift i vår vördnad för Maria. Det är det våra protestantiska vänner ofta förebrår oss. Därför får vi ta den lilla varningen på allvar. Maria vill leda oss vidare till den Helige Ande. Hon vill hjälpa oss att förstå, att vi måste bli öppna för hans inspiration. Därför säger också Johannes av Korset (1542-1591), att Jungfru Maria var öppen för alla impulser och inspirationer från den Helige Ande. Hon kan hjälpa också oss att bli det. Vi har genom arvsynden en viss motståndskraft som hon inte hade. Men hon kan hjälpa oss att bryta ner den motståndskraft, som gör att vi inte släpper igenom Andens impulser.

Vi får ständigt impulser och inspirationer av Anden. Vi märker det ofta först efteråt. Ibland talar vi om samvetets röst. Innerst inne vet vi precis vad vi skall göra. Jag skall inte säga den bitande replik som visserligen skulle sitta mycket väl och få tyst på en viss obehaglig person. Innerst inne vet vi att denna människa då kanske får ett nervsammanbrott. Eller det kan handla om att jag skall säga nej till kakan nu i fastetid. Vi vet hur vi borde handla. Jag skulle ha hjälpt Göran Skytte, när han haltade sig fram genom tåget, men det var ingen annan som gjorde det och jag ville inte väcka uppmärksamhet. Vi visste att om det var någon som inte klarade sig själv, så skulle vi ha gjort någonting. Jag minns tiggaren. Jag behövde inte gå och köpa Hemmets Veckotidning. Vi vet hur vi skall handla, för den Helige Ande talar tydligt. Men vi tänker att vi inte behöver göra något just nu. Nu kan jag läsa Hemmets Veckotidning och sitta och gömma mig bakom den undan den gamla tanten på tåget. Det finns säkert någon ung människa som hjälper henne. Men vi skall dra undan gardinen. Och det är Jungfru Maria som hjälper oss med det på det mänskliga planet och den Helige Ande på det gudomliga planet.

Edith Stein sökte under dessa år hjälpa kvinnorna i Tyskland att se, att de som mödrar, hustrur, lärarinnor kunde bidra till att godheten, kärleken, sanningen och barmhärtigheten segrar och inte diktaturen, våldet och blodet. Men om inte dessa kvinnor agerar, då blir det något annat. Historien är en mötesplats mellan Gud och människor. Gud ger oss vår uppgift. Vårt handlande betyder något. Vi kan samverka med Guds nåd. Men även när vi inte gör det blir han närvarande som den Korsfäste.

Korsets mysterium närmar sig nu Edith. Det ödesdigra året 1933 bryter in, när Hitler kommer till makten. Edith är förkrossad och hela hennes familj. Samtidigt förstår hon att detta inte är slutet, utan det innebär att nu kan hon förverkliga sin kallelse att bli karmelitnunna. Nu stängs alla offentliga uppdrag för Edith. Även om hon var döpt var och förblev hon för Hitler judinna. Hon måste lämna sina offentliga uppgifter i Tyskland. Hon var docent vid ett institut i Münster under den sista tiden fram till maktövertagandet. Då beger Edith sig till sin biktfader, en benediktinsk abbot, och frågar honom om hon nu kan gå i kloster. Ja, säger han, nu är det din uppgift att ge dig till Kristus i bön, i offer, i bot, för att så samverka med hans nåd. Edith tog kontakt med karmelitnunnorna i Karmel Köln-Lindenthal.

Innan hon träder in kommer något av det svåraste i hennes liv. Det är avskedet från modern. Modern, som var helt tillintetgjord över att Hitler hade kommit till makten, skulle nu även behöva uppleva att älsklingsdottern stänger in sig i ett kloster och att hon aldrig mer får se henne. Mänskligt sett är det helt oförståeligt. Edith beger sig hem till sin åldriga mor i

Breslau, som nu är en bra bit över åttio år, för att vara med henne någon vecka. På sabbaten följer hon som vanligt med mamman. De går i Rabbinseminariets synagoga i Breslau i andra änden av staden. Som den fromma judinna mamman är kan hon inte tänka sig att åka spårvagn utan de går genom hela staden för att vara med i gudstjänsten i synagogan. Efter gudstjänsten säger mamman: "Var det inte en fin predikan?" "Jo, det var det", sade Edith, men så tillfogade hon detta: "Men det är bara i Kristus det fulla och sanna kommer fram". Då kommer repliken från modern: "Visst kan han ha varit en god människa, det tror jag säkert, men varför gjorde han sig till Gud?" Då kommer den oerhört smärtsamma uppgörelsen, då Edith måste söka förklara det som inte går att förklara för sin mor: "Jag är kallad till detta liv i kloster. Vi kommer aldrig mer att råkas, men ändå förblir vår kärlek". Modern förstår inte. Edith har beskrivit hur smärtsamt detta avsked var. Hon säger: "Annars när jag lämnade min mors hem, stod hon alltid i fönstret och vinkade. Men den här gången stod inte mor och vinkade i fönstret". I dessa två kvinnors personer uttrycks den smärtsamma kärlek som finns mellan judendom och kristendom.

Edith kommer till Karmel. Det var inte en självklarhet att man i ett kloster skulle ta emot en kvinna som nu var över fyrtio år och som dessutom var judinna. Edith var hela tiden medveten om att hon satte klostret i fara. Men hon togs emot med öppna armar. När hon ikläddes dräkten var hela det katolska Tysklands ledande intellektuella samlade i detta kapell, också som en hemlig protest mot regimen.

Det är ingen tillfällighet att Edith blir just karmelitnunna. Karmelitorden var enligt traditionen stiftad av profeten Elia. Man trodde länge att det bokstavligen var så att profeten Elia hade grundat en orden, som var äldre än den kristna Kyrkan. Längre trodde karmeliterna på detta, och de var så skickliga, att de lyckade få upp statyn av profeten Elia i Peterskyrkan bland alla de andra ordensgrundarna. Där finns statyer av bl.a. Franciskus och Benedikt. Karmeliterna menade att de faktiskt var så, att en orden hade stiftats före Kristus. Men på 1600-talet kom jesuiterna, som var mer historiskt-kritiska, och slog hål på denna myt. Nu är det ingen som bokstavligen tror, att det var Elia som stiftade en orden. Men man betonar ändå att det fanns en kontinuitet på det andliga planet mellan profeten Elia och karmeliterna.

Denna kontinuitet är mycket viktig för att förstå det närmande som har skett mellan kristendom och judendom och som fick sin bekräftelse genom Johannes Paulus II. Ingen annan kristen ledare har någonsin fört judar och kristna så nära varandra. För oss som lever nu är närmandet en självklarhet. Men tidigare var det svårt och spännande. Här har det spelat en roll att det fanns en orden som länge stod fast vid att den är äldre än Kyrkan, att den har sina rötter i det gamla förbundet. Därför har alltid judar som har blivit kristna haft en förkärlek att träda in i karmelitorden. Nyligen var jag i London, där en annan judisk konvertit, Hermann Cohen, hade grundat ett karmelitkloster. Han var pianist från Hamburg, lärjunge till Franz Liszt (1811-1886), och blev karmelit. Sedan dog han i Berlin medan han vårdade sjuka soldater i det fransk-tyska kriget. I London heter kapellet Hermann Cohen Chapel. Det finns många liknade människooöden, judar som har blivit kristna och trätt in i karmelitorden. Det finns en polsk jude som under kriget gömde sig i ett nunnekloster, förklädd till nunna. Efter kriget blev han karmelit och en av de mest uppburna predikanterna i hela Polen. Tusentals människor kom för att lyssna till denne omvända jude. Men då tog han sin tillflykt till berget Karmel och försökte där återuppliva den judekristna traditionen, som innebar att judar som blir kristna skulle fortsätta att hålla sabbaten, lagen och andra bruk. Det var en liten parentes, men för att förstå Edith Stein är det viktigt att ta med i beräkningen, att hon såg som sin uppgift att knyta ihop judendom och kristendom. Att bli karmelitnunna, att ta på sig Kristi kors för de förföljda

judarna, såg hon som sin kallelse. Den moderliga, ömsinta kärlek som förkroppsligas i Maria kan anta skilda gestalter.

Vi ber till sist om nåden att inse, hur vi i vårt liv kan se Kristi kallelse att efterfölja honom.

Herre Jesus Kristus. Du kallar oss till helighet. Du kallar oss till din kärlek. Hjälp oss att se hur vi här och nu kan gestalta din eviga kärlek, så att människor förstår vem du är. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

Föredrag III

Vi börjar med att citera en lite längre text av Edith Stein.

Kärlekens innersta väsen är hängivelse. Gud som är kärleken ger sig åt de skapade varelserna som han har skapat till att älska. Kärleken i dess högsta fulländning är bara förverkligad i Gud, i de tre gudomliga personernas ömsesidiga kärlek, i det gudomliga varat, som hänger sig åt sig självt. Kärleken är Guds vara, Guds liv, Guds väsen. Den motsvarar var och en av de gudomliga personerna och samtidigt deras enhet. Guds liv är kärlek, överflödande kärlek, som inte är i behov av något utan frikostigt ger ut sig själv, kärlek som i sitt förbarmande böjer sig ner till varje behövande liv, kärlek som helar sjuka och väcker döda till liv, kärlek som skyddar och värnar, ger näring, undervisar och lär, kärlek som sörjer med de sörjande och gläder sig med de glada och som står varje varelse till tjänst för att hon skall bli det som Fadern beslutat. Med ett ord - det är Guds hjärtas kärlek. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

Som kristna tror vi på en treenig Gud. Det är den stora skillnaden mellan kristendom och judendom. När Edith blir kristen upptäcker hon Treenighetens mysterium, som övergår vårt förstånd och som också för många kristna tycks vara en fjärran och oförståelig verklighet. Den citerade texten kan hjälpa människor att förstå vad Treenigheten innebär, att Gud är kärlek. Det finns, som Edith säger, en ömsesidig kärlek mellan de gudomliga personerna i det gudomliga varat. Guds vara, Guds väsen, Guds substans är kärlek. Både i sina filosofiska skrifter och i sina mer fromma verk kretsar Edith Stein kring förståelsen av Treenigheten, som man egentligen aldrig kan förstå. Ändå har Jesus själv uppenbarat detta mysterium, och det är det som är kärnan i vår kristna existens. Varje gång vi gör korstecknet, gör vi det i den treenige Gudens namn. Vi kan gå igenom hela den kristna liturgin och hela det kristna livet och se att allt är färgat av Guds inre treeniga liv. Som den filosofiskt lagda person Edith Stein var försöker hon mer och mer tränga in i Treenighetens mysterium och också göra det tillgängligt, attraktivt.

Tyvärr är det många kristna som aldrig riktigt har upptäckt att de tror på en treenig Gud. I själva verket är de kanske mer judar eller muslimer än kristna! Wilfrid Stinissen försöker i alla sina böcker göra Treenigheten mer tillgänglig och mer levande för nutida kristna. Något liknande är det med Edith Stein i hennes verk, men för henne var det kanske mer utifrån den filosofiska grundvalen. Vi kan tillägga att Wilfrid Stinissen egentligen också är filosof. Han är doktor i filosofi, men inte i teologi. I katolsk tradition går alltid filosofi och teologi in i vartannat. Filosofin har en viss fördel. Den hjälper oss att lättare närma oss de icke-troende. Det är därför våra präster måste läsa filosofi för att inhämta det sätt att tänka och resonera som råder i världen, även utanför fromma byggnader.

Edith Stein vill visa att tillvaron har en djup mening, att allt som finns till på ett eller annat sätt är en återspeglning av Guds inre verklighet, att vi kan se spår av detta även när man försöker täcka över det och dölja det. Syndens väsen är att man inte vill vara det man är - skapad till Guds avbild och en återspeglning av Treenigheten - för att uttrycka det mer filosofiskt. I sin vision tecknar Edith Stein ett djupt sammanhang mellan det eviga varat, Guds inre verklighet och det skapade. Vi kan aldrig förstå oss själva, livet, historien, tillvaron, om vi inte ser det utifrån Guds perspektiv. Just det blir en av hennes stora uppgifter, också i klostret. Hon får fortsätta att skriva och forska som karmelitnunna. Det är ganska unikt, eftersom karmelitnunnans liv i första hand endast är bön, arbete och tystnad. Men man menade att Edith hade en så viktig uppgift och kallelse att man måste ta vara på den.

Ett av Edith Steins älsklingsord för att uttrycka detta förhållningssätt är det tyska ordet *Selbsthingabe*, självutgivelse eller självhängivelse. På svenska kan det finnas en liten accentskillnad mellan utgivelse och hängivelse. Kärlekens väsen är *Selbsthingabe*. Hon ser att detta finns i Gud. Fadern och Sonen utger sig för varandra. Ur deras ömsesidiga kärlek kommer Anden fram. I Anden fulländas Faderns och Sonens gemensamma kärlek. Just detta som finns i Gud, finns i skapad återspeglning i hela tillvaron. Naturligtvis finns det på ett privilegierat sätt i Kyrkan, den kristna gemenskapen, men överallt ser vi spår av det, eftersom det skapade aldrig riktigt kan klippa av banden till sitt ursprung. Denna självutgivande kärlek kan vi ana oss till i allt som finns. Som kristna är det vår uppgift att i Jesu efterföljd leva av detta, sprida detta och förvandlas av detta. Edith Stein säger att frihetens friaste handling är självutgivelse. Denna definition av frihet strider mot det som många ser som frihet. När människor hör ordet frihet, tänker de mer på att förverkliga sig själva än att utge sig själva. Man ser det mer som något som tillför en något än något som man utger. Att vara helt fri innebär, menar man, att man följer sina nycker, sina behov, sina drifter. Begreppet frihet har för många människor glidit över till att bli något som skall tillfredsställa dem själva. För många är den omedelbara behovstillfredsställelsen den enda dogm de har – *immediate gratification*. Frihet är individens totala rätt att tillfredsställa sin vilja, sina nycker och sina behov, medan vi i en mer kristen och klassiskt präglad filosofi blir friare ju mer vi utger oss själva, ju mer vi delar med oss, ju mer vi kan besegra jagets tyranni. Detta kan man föra vidare till den mänskliga gemenskapen. En gemenskap blir friare ju mer vi själva kan avstå och sätta den andra i centrum. Riskerna i ett individualistiskt klimat är, att varje individ ser sina behov, sina möjligheter som det som skall tillfredsställas. Då blir det ofta en krock mellan två sätt att tänka och leva. Egentligen finns den krocken i vårt hjärta. Vi har en längtan att utge oss själva. Men vi vill även förverkliga oss själva. Vi vill följa våra nycker, våra behov. Nåden, som vi får del av genom dopet och de övriga sakramenten, det man kallar den heliggörande nåden, vill förändra vår grundinriktning från att vara den som vill tillfredsställa sig själv till den som vill utge sig själv. Vårt liv är i hög grad en dragkamp mellan dessa två rörelser.

Vi kan även uttrycka det med hjälp av Thérèse av Lisieux (1873-1897), som talar om de tomma händerna. Människans storhet är att hon kan tömma sina händer för att ge ut, men även för att få. När vi verkligen kan ge ut oss själva, tömma oss på det egna, då kan vi även ta emot och fyllas av den andre och de andras kärlek. Men om vi bara har griphänderna som vill ha, då får det inte rum något, om man vill ge oss något. Inte ens Gud själv kan fylla våra händer, om vi bara har de klassiska pensionatsarmarna. Man sade att på de gammaldags pensionaten måste alla, när det var lunchbord, ha pensionatsarmar för att komma åt det man ville ha. Vi har något av pensionatsarmarna i oss. Men vi har också de självutgivande, de offrande händerna, även om ordet offer på svenska är lite tvetydigt.

Edith Stein arbetar sig så småningom fram till att se självutgivelsen i sin högsta form i Kristi offer på korset. Det är den helt självutgivande kärleken som ger sig för de andra. *Selbsthingabe*, självutgivelse, är en livshållning som hon på olika sätt försöker framhäva. Klosterlivet bygger mycket på den livshållningen. När Edith blir karmelitnunna är hon övertygad om, att detta är ett sätt att efterfölja Kristus i hans självutgivande kärlek för världens liv. Det liv i bön, bot och avskildhet hon lever är inte i första hand till för hennes egen utveckling, mognad eller helgelse utan för världens liv. När Teresa av Avila reformerade karmelitorden var hon mycket noga med att betona, att detta inte var något som syftar till en i första hand idealisk kontemplativ miljö för systrarna, utan detta är något för Kyrkan, för världens frälsning. Systrarna skulle vara tappra soldater som kämpade för Kristi sak och de enda vapen de hade var bönen, fattigdomen, enkelheten och avskildheten.

Det bygger på en syn, där vi som Kristi lemmar hänger ihop. Just därför är det ibland så svårt att förstå för nutida människor, som medvetet eller omedvetet är präglade av ett individualistiskt tänkesätt, där man inte ser på varandra som kommunicerande kär. ”Jag är jag, och du är du, och aldrig mötas de två”. Det är tragiken i många människors liv i det moderna samhället att det är så. Så länge man var ung, frisk, rik och snygg var allt roligt. Men ju skröpligare och svårare livet blir, desto mer blir det en plåga att ständigt leva innesluten i sitt eget skal. Att karmelitsystrarnas liv var till för Kyrkan, för de andras frälsning och helgelse, för världens räddning, kan man egentligen bara förstå utifrån ett tänkesätt, där vi människor bildar en enhet i Kristus, där vi påverkar varandra, också på det osynliga planet. Vi är präglade av andra människors sätt att tänka och handla. Det gäller våra föräldrar och tidigare generationer, dem vi arbetar med. Vi kan alla hjälpa varandra att komma Gud närmare. Också en syster som sitter på andra sidan jordklotet och ber just nu kan påverka oss.

Någon som likt Edith Stein avstår från karriär, från mycket annat och stänger in sig i ett kloster, där ingen ser henne, kan göra livet bättre, lättare, rikare för andra människor. Det är inte alla som kan ta till sig att det är så. Ändå är jag förvånad över att många, även icke-troende, kan se, att det kan finnas en så djup solidaritet på det osynliga och mystiska planet. Jag tror att det ligger lite i tiden, där man har en intuitiv förståelse av en global solidaritet mellan alla människor. Man kan se det tydligare på andra plan, när det gäller saker som U-landshjälp och klimatförändring, att man har en viss förståelse, att det inte bara är jagets behov och vad jag vill som är det viktiga, utan att vi faktiskt är en enda mänsklig familj.

Denna syn som Edith Stein i Teresa av Avilas efterföljd betonar är den andliga aspekten av den globala solidariteten. Det finns en mystisk, andlig solidaritet, där vi kan påverka varandra och hjälpa varandra genom bön, förbön, offer på det osynliga planet. Hela det kontemplativa ordenslivet bygger på, att även den som inte gör något, som syns och hörs och märks, åstadkommer något för de andra och kan hjälpa dem genom sitt liv i avskildhet och bön. Det finns en förståelse för detta som kan vara förvånande, även hos människor som inte annars har så stor förståelse för det kristna och det andliga livet. Eftersom vi lever i en global by finns det i luften vi inandas en implicit förståelse av den osynliga gemenskapen.

Det är det vi i den apostoliska trosbekännelsen kallar de heligas samfund, de heligas gemenskap. Vi kanske säger att vi inte är heliga. Är vi då ändå med där? Jo, det är vi på nåder. Genom dopet är vi alla heliga. Ett frö av helighet har lagts ner i oss för att förvandla oss. Vi kan fråga, hur det då är för dem som inte är döpta, dem som står utanför, har de inte någon delaktighet i detta. Det har de på ett implicit sätt, eftersom Kristus vill frälsa alla. Alla är kallade till denna delaktighet. Alla är menade för detta. Det gör att människor kan öppna

sig för det, ibland bara på glänt, men de kan ändå ana något av detta. I de heligas gemenskap, de heligas samfund, pulserar hela tidens nådens och kärlekens självutgivelse.

De andra blir viktigare än jag. De andras frälsning är viktigare än min egen. Det är en klassisk tanke i kristendomen. Det man kallar frälsningsegoism har kommit till mycket sent, då man började ta till sig omvärldens individualistiska syn. Det är något man i katolsk tradition alltid har avvisat. De andras frälsning, räddning, helgelse är viktigare än min egen. Många helgon har, kanske på ett till synes dåraktigt sätt, sagt: ”Herre, om det kan gagna de andras frälsning, är jag beredd att offra min egen”. Eller som Teresa av Avila säger: ”Jag är beredd att stanna i skärselden till tidens slut, om det kan hjälpa någon människa att komma en millimeter närmare Gud”. Vi kan tycka att det är dåraktigt att säga så. Men det är ju så. Om kärleken är äkta, måste den ibland vara lite dåraktig och inte bara planerande. Paulus säger detsamma: ”Om det kunde hjälpa mina bröder av köttet är jag beredd att bli förkastad”. Det är en klassisk tanke att de andras frälsning och helgelse är viktigare än min egen. Om jag säger så, då finns det också någon som kan hjälpa mig och säga motsvarande.

Solidariteten i de heligas samfund är en grundtanke som är viktig för att förstå det kontemplativa klosterliv, som Edith Stein nu träder in i. Hon ser speciellt sin kallelse att leva detta liv för judarnas skull. Hon säger, när Hitler kommer till makten: ”Jag förstod att det var Kristi kors som lades på judarna. Och jag var kallad att bära det för deras skull”. Det måste vi förstå riktigt. Det var inte Gud som drog i några trådar, för att judarna skulle bli förföljda. Men människors frihet tar inte något ifrån Gud. Han kan använda det som sker i tillvaron för sina syften. Vi kan aldrig förstå, hur Guds försyn och människans frihet kan gå ihop. Det rör sig om olika nivåer. Hur kan Gud vara historiens Herre, när det sker så mycket fasansfullt i historien? Varför hindrar inte Gud det och säger stopp? Varför respekterar han människans frihet? Det är den klassiska fråga, som alla människor har brottats med och som vi kommer att brottas med fram till tidens slut. Det är därför Jobs bok alltid är aktuell. Under en stor del av vårt liv kommer vi att brottas med den frågan. Logiskt kan vi aldrig riktigt förstå, att Gud som är den oändliga kärleken blir vanmäktig inför våra viljebeslut, att Guds allmakt kapitulerar och bli vanmäktig. Det ser vi på korset. Det är där vi kan ana oss till svaret, att trots att Gud är den allsmäktige som har skapat allt och håller allt i sin hand låter han oss människor göra som vi vill. Han bönar och ber. Han vädjar till det bästa inom oss. Men han kapitulerar, när vi väljer en annan väg. Men samtidigt tar han in detta i Kristi kors. Allt kan försonas i korset. Kristus dör för att försona hela mänskligheten med Gud. All mänsklig synd från tidens början till dess slut passerar genom Jesu hjärta för att renas och filtreras. Gud tar på sig det som vi inte själva kan försona.

Hela denna fråga kämpar Edith med i klostret. Fler och fler släktingar, vänner och kollegor kommer till Karmel i Köln för att ta avsked. De måste gå i exil på grund av de ökande judeförföljelserna. Edith anar hela tiden att hon genom sitt fördolda liv i bön har en uppgift att bära dem genom detta svåra. Under denna tid identifierar hon sig både med Jungfru Maria vid korsets fot och med Ester i det gamla förbundet.

Det är intressant att se, hur Edith knyter ihop den förebedjande, offrande inställning, som vi ser både i Maria vid korsets fot och i drottning Ester som ber för sitt folk om räddning. För oss kristna är det lättare och mer naturligt att se på Jungfru Maria som står troget kvar vid korsets fot, när hennes Son offras. På ett mystiskt sätt deltar hon i hans självutgivande offer. För en mor kan det vara ännu värre att se sitt barn torteras till döds än att själv gå igenom detta. Det är en äkta självutgivande kärlek vi ser i Maria. Här har kristna i alla tider kunnat identifiera sig med Jungfru Maria vid Jesu kors i sin egen kamp med lidandet. Hur många

kompositörer har inte tonsatt *Stabat Mater*-motivet, Maria som står med sargat hjärta vid korsets fot? Det är påfallande att gudstjänster med *Stabat Mater*-motivet blivit så populära, inte minst i Svenska kyrkan. Det är ett mänskligt tillgängligt tema. Varje mor har väl känt denna genomborrande smärta, när hon ser sina barn lida. Det kan vara barnet som mobbas på dagis, misshandlas i skolan eller blir utslaget. Då vidgas även hjärtat för all världens nöd. Man har alltid sett, att det är som Emil Zilliacus (1878-1961), den finlandssvenske diktaren, sade: ”Maria är som ett fågelbo, där all världens sorger kan häcka”. Det är en vacker bild av Marias betydelse i frälsningsmysteriet. Också vi får delta i detta. Vi får stå med henne vid korsets fot och vara med.

Under denna tid identifierade sig Edith med drottning Ester, som i det Gamla Testamentet står upp som förespråkare för judarna, som skall utrotas och hon kämpar för deras skull. Edith har skrivit en pjäs om detta tema. Det är bruk hos karmelitsystrarna att spela pjäser. Thérèse av Lisieux har skrivit flera sådana, t.ex. om Jeanne d’Arc. Också systrarna i Glumslöv gör vid vissa högtider pjäser, även om de inte framför dem för publik. Man gör *pieuses récréations*, fromma rekreationer. Edith Stein har skrivit en sådan liten pjäs om drottning Ester som kommer på besök till karmelitklostret. Plötsligt knackar det under natten på klosterporten. Priorinnan öppnar. Då står plötsligt drottning Ester där. Drottning Esters budskap är, att hon ber om härbärge för sitt förföljda folk. Vi får förstå det på det mystiska planet. Det gamla förbundet, Israel, de förföljda, ber det nya förbundet: hjälp oss, ta hand om oss, be för oss. Det har man tolkat som Ediths försök att få de kristna att vara mer öppna för de förföljda judarna. Så fort judeförföljelserna började, innan hon trädde in i klostret, bad hon om personlig audiens hos Pius XI, för att han skulle ingripa för judarna. Detta brev har man nyligen upptäckt i Vatikanens arkiv. Hon fick ingen audiens, men hon fick ett brev, där hon och hennes familj fick motta den påvliga välsignelsen. Påven skrev i alla fall senare encyklikan *Mit brennender Sorge* (Med brännande sorg), där han brännmärkte nazismen och antisemitismen. Men det var kanske för sent. Edith försökte på olika sätt få de kristna att inte blunda för den förföljelse som drabbade judarna. Det var svårt, för många vände bort blicken, inte minst i vårt land. Det var Sverige och Schweiz, säger man, som fick de tyska myndigheterna att på judarnas pass sätta det gula J:et som gjorde det svårare för dem att emigrera, medan andra länder, inte minst Latinamerika, öppnade sina portar.

Temat självutgivelse, *Selbsthingabe*, såg Edith Stein som en grundtråd i hela den kristna existensen. Hon förverkligade det själv som *Sponsa Christi*, Kristi brud. Genom ett kontemplativt liv i jungfrulighet, i fattigdom och i lydnad ville hon stå till Jesu förfogande för att han skulle använda henne för sitt frälsningsverk. Genom ständig bön ville hon ge sig till honom. Detta ideal ville hon också förmedla. Vi såg tidigare, att hon betonade kvinnans roll både i Kyrkan och i samhället som förmedlare av den moderliga ömsinneten. Detta ideal blir mer och mer avslipat och tydligt för henne under livet i klostret. Hon hade som karmelitnunna en kallelse speciellt för judarna under denna epok, men även för Tyskland.

Ibland är man förvånad över hur tydligt Edith Stein identifierade sig också med sitt tyska folk. Hon säger ibland: Jag är en riktig preussare. Hon hade en slags preussisk mentalitet. Med det menar jag inte något nedsättande. Det är en mentalitet som liknar den gammaldags svenska hederligheten. Det är ungefär samma mentalitet, som innebär att man inte skall missbruka förtroende, inte använda sig av mer än det man får, inte skattefuska, inte felparkera utan lyda myndigheterna. Det gjorde att man tidigare kunde ställa sin handväska på torget i Simrishamn och den stod kvar där dagen därpå. Eller så kunde det vara som för Aina Erlander, då hennes man gick i pension. Då kom hon tillbaka med några blyertspennor på vilka det stod Statsverket. Saker som ordning, disciplin, lydnad kan naturligtvis missbrukas. Det var en

tragedi att nazismen missbrukade denna mentalitet. I Sverige hade man också en mentalitet att allt som kom från myndigheterna var bra. Det berodde på att vi hade samma rättsfilosofi, rättspositivism, som innebär att det som är rätt, det som är lag, kommer inte från Gud utan från lagboken. Står det på ett visst sätt, då är det så. Detta var tragedin i det tredje riket. Man kunde befalla vad som helst. Om det stod i lagboken på ett bestämt sätt, så handlade man så. Däremot byggde Nürnberggrättegången på naturrätten. De som hade begått dessa vidriga folkrättsbrott hade ju inte brutit mot tysk lag utan mot naturrätten.

Det var en liten utvikning, men för att förstå Edith Stein är det viktigt att veta, att hon hade det germanska, gammaldags hederlighetsidealet. När hon t.ex. var i Holland, dit hon blev evakuerad, ville systrarna gömma undan en del tyger. Under krigstid ville man hamstra. Då protesterade hon vilt. Trots att hon visste att ockupationsmakten var en orättfärdig makt, fick man inte bryta mot några sådana förordningar. Man brukar säga att det finns en linje som går rakt genom Tyskland och Holland. En bit norr om denna linje har man det prussiska, gammaldags, hederliga idealet. Söder om har man alltid en viss distans till myndigheterna. T.ex. har man i Rhenlandet aldrig riktigt litat på någon regering. I Italien ser vi det ännu tydligare. Där har man nog aldrig haft någon tilltro till någon regering över huvud taget, medan sådan tilltro fortfarande finns i Sverige, även om den håller på att försvinna. Tidigare fanns det för överheten en stor respekt, som hos äldre människor ibland lever kvar. Jag talade nyligen med en fransyska som hade varit på lasarettet. Hon fann sig inte alls i vad läkarna sade utan motsade dem. Då var det en bland personalen som sade, att det var så skönt med fransmännen som i motsats till svenskarna kunde säga emot. Det gamla sättet försvinner nog hos nya generationer i Sverige, men tidigare var det så att om doktorn eller länsman hade sagt något, då stod man med mössan i handen och bockade. På det sättet var Edith Stein också mycket svensk. Hon lydde det som myndigheterna sade, om det var rimligt.

Edith Stein bad också för Tysklands räddning. Hon insåg att det som nu skedde i Tyskland för alltid skulle göra Tyskland förhatligt. Hon älskade också sitt tyska fädernesland. Det är viktigt att komma ihåg, att hon inte såg någon grundläggande konflikt mellan det judiska och det tyska. Hon ville tillhöra bägge delarna. På det sättet blir hon även en aktuell förebild i det mångkulturella Europa av idag, där man ofta har två identiteter. Ännu vet vi hur svårt det kan vara i Sverige för en polsk eller chilensk invandrare, då det kommer ett ögonblick då man tycker att man måste välja identitet, till skillnad från t.ex. USA där det inte ofta är någon konflikt, utan man kan vara en *Irish American*. På svenska har vi ju bara uttrycket svenskamerikan men inte orden kroat-svensk eller polsk-svensk. Dessa sammansättningar finns ännu inte. Man är antingen en grå massa invandrare eller riktig svensk. Självt får jag ibland frågan om jag är en riktig svensk. Man kan inte tänka sig att en katolsk biskop kan vara riktig svensk, utan han måste ha någon anknytning till Polen eller något annat katolskt land. Man menar fortfarande att vi inte kan ha en dubbel identitet. Språket har ännu inte riktigt kunnat acceptera att man kan vara polsk-svensk eller chilensk-svensk. Man måste antingen vara invandrare eller svensk. I nästa generation kan det nog förändras.

Edith Stein kunde alltså vara tysk-judisk. Hon såg ingen konflikt i detta trots det som hon och hennes judiska folk fick erfar. På det sättet har hon blivit en försoningens apostel i Tyskland. Efter kriget kunde man inte gå in i en katolsk kyrka i Tyskland utan att se någon biografi eller några bönekort från Edith Stein ligga i vapenhuset. Det är en antydning om hur stor genomslagskraft hon fick efter kriget. Man berättar om märkliga bönhörelser. En kvinna som hade anställts i förvaltningen berättade, att hennes chef skulle avnazifieras. I Väst-Tyskland gjorde man sådana processer. Alla de som hade haft höga befattningar skulle undersökas, om de hade varit medlöpare, om de hade varit förbrytare. Det var hundratusentals människor som

fick gå igenom detta. Så berättade kvinnan att hennes chef hade ställts inför rätta. Innan dess hade hon gått till karmelitnunnornas kloster och tändt ett ljus för honom för att han skulle bli frikänd. Det blev han. Det är nästan lite ironiskt. Men hon menade, att han bara hade varit medlöpare. Det var ofta en hårfin skillnad.

I vår tid talar vi mycket om civilkurage. Att underlåta att ingripa är också en slags skuld. Med det vill jag bara visa att Edith Stein inte var partikularistisk, utan hon hade det universella, katolska draget, som gjorde, att hon kunde hysa stor kärlek till både sitt judiska folk och sitt tyska folk. Hon såg sitt liv i klostret som ett självutgivande kärleksoffer för Tysklands räddning, för judarnas räddning och i sista hand för hela världens frälsning. Då kunde hon identifiera sig med Jungfru Maria i det nya förbundet och med drottning Ester i det gamla förbundet. Detta gick ihop i Karmel, den orden som hade sina rötter i det gamla förbundet men var en kristen ordensgemenskap.

Under tiden mellan de två världskrigen fanns det en ”judekristen renässans”. En hel del judar blev katoliker. Edith Stein är inte den enda, och det är viktigt att komma ihåg att hon är en del av en slags rörelse. Joseph Roth (1894-1939), den store Wienerförfattaren, och Alfred Döblin (1878-1957), den store Berlinerförfattaren, var judar som blev katoliker. Franz Werfel (1890-1954) nådde aldrig helt fram. Ändå har han skrivit de mest katolska romaner man kan tänka sig, som Sången om Bernadette. Franz Werfel, som var en av kretsen kring Franz Kafka i Prag flydde genom Spanien och Portugal. Han kom då till Lourdes för att smugglas över gränsen. Därefter skrev han den berömda romanen. Henri Bergson (1859-1941), den store filosofen, som dog i det tyskockuperade Paris men som inte ville döpa sig, eftersom han såg det som ett svek mot det judiska folket, ville ha med både en rabbin och en katolsk präst vid sin begravning. Simone Weil (1909-1943) var också av judiskt ursprung men kunde till skillnad från Edith aldrig integrera det judiska. Hos henne finner vi en viss aversion mot det judiska. Några säger att det var just därför hon inte kunde döpa sig. Som kristen måste man ju acceptera det gamla förbundet i Kristi ljus. Man kan inte ha någon aversion mot det. Det finns en frestelse att ta avstånd från det gamla förbundet. Man säger då att där bara finns krig och elände. Men som kristna måste vi i Kristi ljus ta till oss det gamla förbundets vishet och dess heliga.

Edith Stein är del av en slags rörelse som fanns även i Polen. I Warszawas ghetto fanns det två katolska kyrkor med präster av judiskt ursprung. Nyligen talade man om Irena Sendler, som smugglade ut spädbarn i skokartonger från ghettot. Det finns under denna tid fler beröringspunkter än vi kanske är medvetna om. Samtidigt fanns det tyvärr även kristna som var präglade av antisemitiska och antijudiska förhållningssätt. Det får inte heller fördöljas. Men Edith Stein står som en portalfigur för mötet mellan judendom och kristendom. Man har otaliga avbildningar, där hon har judestjärnan på sin dräkt och samtidigt håller korset i handen.

För att sammanfatta kan vi säga att vi som ett arv från Edith Stein måste ta till oss ordet självhängivelse. Vi kan tänka efter vad det betyder i vår kallelse, i vår situation. Jag tror att det får en profetisk innebörd i ett alltmer individcentrerat samhälle, där individens behov mer och mer tycks bli det avgörande. Då ökar ensamheten, utslagenheten och utanförskapet.

Vi kan till sist be om den Helige Andes hjälp att förstå, hur vi som kristna i dag kan förverkliga denna självutgivande kärlek.

Kom Helige Ande till oss här och nu. Öppna vårt hjärta på vid gavel för Kristus, så att vi kan te emot en liten droppe av hans blod, det blod som utgöts för världens räddning, så att det också pulserar i våra ådror och ger oss denna utgivande kärlek som kan få nytt liv att spira upp i människors hjärtan. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

Föredrag IV

Vi börjar med några ord av Edith Stein.

Ordet har blivit kött för att utge det liv som han har antagit och för att frambära sig själv och den genom hans självgivelse försonade skapelsen som ett lovoffer åt Skaparen. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

I denna korta men lite komplicerade mening sammanfattar Edith Stein hela frälsningshistorien. Gud blir människa i Kristus för att frambära sig själv och hela den försonade mänskligheten som ett lovoffer åt Skaparen. Det finns en liturgisk grundton i detta. Det lidande som är försonat och helgat blir ett offer, ett lovoffer, åt Herren. Här ser vi också den inre styrkan och nåden i eukaristin. När vi firar mässan är det Kristus som bär fram allt mänskligt som har försonats och helgats till ett offer åt Fadern.

Vi är nu framme vid det sista kapitlet i Edith Steins frälsningshistoria. Vi har hunnit fram till hennes första tid vid Karmel i Köln. Den tiden sammanfaller med nazisternas maktövertagande. Edith inser mer och mer, på ett mystiskt sätt, att hon är kallad att ge sitt liv för Israel, för sitt folk, men också för Tyskland, för försoning och helande. Hon säger: "Men vad korsbärandet skulle bestå i, det visste jag ännu inte". Men under de här åren blir hon mer och mer övertygad om sin samhörighet både med Israel och med Kyrkan. Hon säger till en jesuit: "Ni kan inte ana vad det betyder för mig att vara det utvalda folkets dotter, inte bara andligt utan att också få tillhöra Kristus genom blodsband". Hon såg på förföljelsen av judarna som en förföljelse av Jesu mänskliga natur. Hon tolkade allt detta i en djup, mystisk anda. Det var inte bara politiska skeenden, utan det var ett angrepp på Guds människoblivne Sons natur. Det är bara i förening med det gudomliga huvudet som mänskligt lidande får försonande kraft, säger hon. Hon inser att allt mänskligt lidande måste förenas med Jesus Kristus och hans offer. Om vi står på egen hand och på egna ben, då blir lidandet bara meningslöst, tungt och sönderslitande. Men om vi kan införliva det i hans lidande, då kan det bli fruktbart. Då kan det få del av hans frälsande kraft.

Vi har sett att lidande kan leda till förbittring och andlig död. Men lidandet kan också leda till andligt liv. Det är här friheten kommer in. Människan kan själv avgöra hur hon reagerar på det lilla, det mellanstora eller det fruktansvärt stora lidande hon möter. Men grundlagen är densamma. Kristus har för oss lidit ett ställföreträdande lidande. Vi får gå in i det. Vi får bli delaktiga av det. Detta är Ediths stora arv till oss. Kanske det var just därför påven Johannes Paulus gjorde henne till Europas skyddshelgon? Europa har under 1900-talet erfarit mer våld, mer lidande, mer förintelse än någonsin tidigare. Aldrig förr hade människor betett sig på det viset mot varandra. Kan det ändå ha någon mening eller är det bara undergång för all mening, för allt som är gott och riktig? Hur många människor har inte brottas med dessa frågor?

Det är dessa frågor Edith Stein nu brottas med som karmelitnunna i Köln när hon ser hur förföljelsen av judar stegras alltmer. Så kommer kristallnatten den 9 november 1938. Synagogorna brinner. Judarna blir ännu mer förnedrade, förföljda, slagna och dödade. Edith är helt tillintetgjord. Hon säger: "Nu förstår jag, att det är korset som läggs på de mina".

Samtidigt förstår hon att hon inte kan stanna i Köln längre. Hon sätter hela klostrets existens i fara. Det hade blivit tydligt när det var val. Valförrättarna kom till klostret och priorinnan protesterade. Hon sade: ”Vi har den heliga stolens tillstånd att gå ut och rösta i vallokalerna”. Edith besvär systrarna och säger: ”Vad ni än gör, så lägg inte er röst på Hitler”. Några systrar sade, att det ju ändå var ett val som var förfalskat. ”Nej, vi får aldrig kompromissa med Antikrist”, sade hon.

Så lyckades man förflytta Edith till ett kloster i Holland. Bara några mil över gränsen fanns det i Echt ett karmelitinnekloster som var stiftat av systrar som hade fått fly för Bismarck. Under Bismarcks kulturkamp stängdes otaliga kloster i Tyskland. Många av dem som drevs bort från sina kloster hamnade i gränstrakterna. Också till Sverige och Danmark kom många flyktingar, inte minst jesuiter, eftersom de fördrevs från Tyskland under Bismarcks kulturkamp. Nu var det en annan kamp, Hitlers kamp. Därför fick Edith möjligheten att komma till karmelitsystrarna i Echt, en liten by på andra sidan gränsen. Hon fick tillstånd att emigrera. Ännu var det möjligt att emigrera från Tyskland, även om inte alla länder tog emot judar. Till Holland kom många. Också flera andra ordensmedlemmar av judisk härkomst lämnade Tyskland för Holland.

Där fick Edith en klostercell, som hade tillhört en mycket speciell syster, Maria Gertrudis Erzberger (1902-1937). Hon var dotter till Matthias Erzberger (1875-1921) som var en av de tyska politiker som hade undertecknat Versaillesfreden. Han tillhörde det katolska centrumpartiet. Men han betraktades som förrädare av nationalistiskt inställda krafter i Tyskland och hade blivit mördad. Hans dotter hade som karmelitsyster i Holland fått en ingivelse att be Gud om nåden att få offra sitt liv för påven Pius XI som var svårt sjuk. Hon bad: ”Herre, om påven får leva, så är jag beredd att offra mitt liv, att dö”. Det märkliga var att hon dog och påven fick leva. Vi måste vara försiktiga med det vi ber om, för Gud kan ju höra oss! Maria Gertrudis Erzberger var präglad av det ställföreträdande lidandets mystik. På tyska använder man ibland ordet *Sühne*, gottgörelse, sonande.

Det är ett ord som Edith Stein kommer att ta till sig, när hon kommer till Echt. Hon vill ta på sig detta sonande, ställföreträdande lidande för judarna, för Kyrkan, för Tyskland, för världsfreden. Några texter från denna tid visar, hur hon i sin iver att ge sig själv för dessa ting ständigt upprepar sin vilja att ge sitt liv i Kristi efterföljd. Denna fromhet är ganska främmande för oss i dag. Den går tillbaka till Jesu Hjärta-fromheten, som under slutet av 1800-talet blev mycket framträdande. Den innebar att man ville offra sig i gemenskap med Jesu Hjärta för världens räddning. Den stora basilikan Sacré-Cœur i Paris byggdes vid denna tid i den andan att man ville offra sig, och då särskilt för Frankrikes räddning. Kyrkan där var mycket attackerad. Det handlar om en viss fromhetsinriktning. Men ändå tror jag att alla kan känna igen detta. Det handlar om något som först och främst sker i Kristus själv, men också på det vanliga antropologiska planet.

Vilken mor är inte beredd att ta på sig lidande besvär för sitt barn? Det gäller även den som kanske inte har någon tro. För en mor som har fått ett handikappat barn är det i början jobbigt. Men så småningom blir ofta denna mor förvandlad av kärleken till sitt barn. I början är det hemskt. Man kan säga, att de mödrar som får barn med Downs syndrom går igenom en process. I början var det uppror. De satte, om de var troende, Guds godhet i fråga eller gjorde helt enkelt uppror. Men så småningom blev det en nåd, en glädje. Det är märkligt att se att dessa barn, som efter vad man brukar säga är de enda som inte kan hata, kan förvandla människor genom sitt sätt att vara. Därför är det en tragik att de nu börjar bli ”utrotningshotade”. Hos systrarna i Glumslöv kom det en sådan pojke till mässan varje

söndag med sina föräldrar. Han hade hunnit bli 30-40 år gammal, så han var inget barn länge. Han kunde inte tala och inte skriva eller läsa. Men alla som såg honom i kyrkan blev verkligen tagna, för ingen följde de heliga handlingarna vid altaret så uppmärksamt som han. Jag sade en gång till systrarna, att det inte var de som var mest uppmärksamma utan den här pojken. De nickade ivrigt. Sedan dog föräldrarna. Han kom på ett hem. Hans syskon hade avlägsnat sig från kyrkan och brydde sig inte om att ta honom med. Det märkliga var att på hemmet fanns det ett sjukvårdsbiträde, en äldre svenska som inte alls var religiös. Hon förstod att det var något pojken saknade. Han blev oroligare. Då förstod hon att det var kyrkan, mässan, han saknade. Då åkte detta äldre sjukvårdsbiträde på sin fritid till mässan med pojken varje söndag. Han lyckades öppna henne för mässan. Man kan se att dessa barn har en förmåga att bryta ner mänsklig instängdhet, själviskhet, självupptagenhet på ett helt speciellt sätt.

Det är detta som Jean Vaniers vision och komuniteten l'Arche bygger på. Där får så kallade normala människor leva tillsammans med mentalt handikappade, inte för att hjälpa dem, men för att själva bli förvandlade. I början tror man, att man är mycket osjälvisk, då man lever tillsammans med dessa. Så småningom upptäcker man, att man själv blir förvandlad, att man upptäcker en ny dimension av verkligheten. Här ser vi en aspekt av det vi kan kalla det ställföreträdande lidandet. Något liknande kan vi märka i många sammanhang. Jag minns att vid en ekumenisk samling berättade Caroline Krook om ett möte med en sjuk människa. Hon brukade besöka en sjuk släkting på ett hem. I samma rum fanns det en äldre dam som hon också hälsade på. Sedan dog hennes släkting, men hon gick ibland och hälsade på den andra damen som var kvar. Hon hade en utstrålning av frid. En gång frågade biskop Krook den äldre damen varför hon hade sådan frid och glädje. Då öppnade hon skrivbordslådan och tog fram ett litet foto på en av Moder Teresas systrar. Hon var lidande medarbetare till Moder Teresas systrar. Hon offrade sitt lidande för dessa systrars arbete utåt.

Det finns en annan aspekt av detta mysterium. Vi kan se det både på det rent antropologiska planet och i den fulla kristna meningen. Det är typiskt mänskligt, att människor inser att ett lidande måste kunna bära frukt. Inget lidande är helt utsiktslöst. Nytt liv föds. När ett barn kommer till är det smärtsamt, men snart glöms det svåra för glädjen. Vi ser att Gud tar på sig lidandet, när han blir människa. Han tar på sig allt mänskligt lidande för att föra det fram till uppståndelse, nytt liv, försoning.

Även i en historisk-politisk situation kan det vara något liknande. Det är detta Edith Stein nu brottas med: förföljelsen av judarna, nazismens framväxt. Det väcker människor att ta på sig korset i Kristi efterföljd. De som inte visste och förstod det, ville Edith hjälpa genom att ta på sig detta kors. Det blir ännu tydligare när hon kommer till klostret i Holland, där man har speciell inriktning på *Sühne*, försoning, att offra sig för andra. Efter några år ockuperas också Holland av de tyska trupperna. Man började då registrera alla judar. Edith kallas till Gestapokontoret i Maastricht. När hon träder in där säger hon "*Gelobet sei Jesus Christus*" istället för det föreskrivna "*Heil Hitler*". Hon sade, att hon förstod att det var en kamp mellan Kristus och Antikrist. Därför måste hon säga så. Systrarna försökte få möjlighet att skicka Edith utomlands. Man förhandlade med det schweiziska generalkonsulatet för att hon skulle förflyttas till ett kloster Le Pâquier i Schweiz. Varken i Schweiz eller i Sverige var man dock så angelägna att ta emot judar. Flera framstående personer i Schweiz försökte förhandla om förflyttningen, men det lyckades aldrig.

Så kommer söndagen den 26 juli 1942. Då lästes ett herdabrev upp i alla katolska kyrkor och kapell i Holland, där biskoparna brännmärkte förföljelsen av judarna. Man hade försökt få till

stånd en gemensam aktion mellan alla kristna kyrkor, men nazisterna lyckades sprida oenighet bland kyrkorna. Den största protestantiska kyrkan, *Hervormde Kerk*, en kalvinistisk kyrka, drog sig undan, medan några mindre protestantiska kyrkor också protesterade. Men i alla katolska kyrkor lästes herdabrevet upp. Det retade upp nazisterna mycket. Nästa söndag, den 2 augusti, kom svaret. Det innebar att man beslöt att deportera alla katolska trosbekännare av judisk härkomst i Holland. Man hade gjort mycket noggranna registreringar. Det finns uppgift om att det var 988 personer som samtidigt arresterades över hela Holland. Edith Stein befann sig vid arresteringen i koret, där det Allraheligaste Sakramentet var utställt till tillbedjan. Edith befann sig alltså i bön, när Gestapo kom till klostret och sade till priorinnan att syster Stein omedelbart måste lämna klostret. Priorinnan vägrade och sade att de hade påvlig klausur. Men det brydde de sig inte om. Edith fick några minuter på sig att samla ihop sina kläder och sina tillhörigheter. Även hennes syster, Rosa Stein, som också hade blivit döpt och arbetade som portvakt vid klostret skulle deporteras. Det som skedde hade spritt sig i staden och människor hade samlats på gatan för att protestera. Men polisen drev undan dem och frågade om de också ville följa med. Då hörde man hur Edith, när hon fördes bort, sade: ”Kom, Rosa, vi går för vårt folk”. Edith var medveten om att detta var något hon kunde ge en mening åt genom att se det som ett ställföreträdande lidande för sitt folk.

Samtidigt arresterades katolska judar över hela Holland. Det gällde flera olika kloster. Bl.a. var det några bröder och systrar i samma familj, Löb, där nästan alla var trappister. Där fanns även en del andra systrar som Edith hade känt från Tyskland. Detta var en speciell deportation. Av misstag hade man fått med några som inte var av katolsk trosbekännelse, men de släpptes senare. Det är viktigt att komma ihåg att det var en speciell deportation, eftersom Edith Stein senare kommer att helgonförklaras som martyrs. Man kan ju säga att alla judar var martyrer. Men detta var en speciell grupp som arresterades som hämnd för biskoparnas herdabrev. Denna händelse kommer att vara viktig också i ett annat hänseende, eftersom påven Pius XII efter detta blev försiktigare i sina protester, eftersom de lockade fram speciella hämndaktioner. Denna grupp arresterades alltså inte endast eftersom de var judar utan också för att hämnas på Kyrkan, på biskoparna. Det var en akt av hat mot tron, *odium fidei*. Det blev en del diskussioner, när Edith Stein helgonförklarades som martyrs. Ofta berodde diskussionerna på att man inte förstod det som skedde. Man sade att det var miljoner judar som hade dött som martyrer och Edith var bara en av dem. Det var hon också. Men hon var även någon som dog för sin tros skull, eftersom nazisterna ville hämnas på Kyrkan i Holland. Det kan tyckas vara en detalj, men det är ändå viktigt att förstå vad som skedde för att förstå sammanhanget.

Sedan förs de arresterade till ett uppsamlingsläger i Westerbork. Det finns många vittnesbörd om hur Edith hjälpte mödrar med barn och andra som var helt tillintetgjorda av sorg. Man var förundrad över att hon bevarade sitt lugn och sin samling i denna svåra situation. Någon vecka senare går transporten österut till förintelslägret i Auschwitz. Märkligt är att detta tåg stannade på en vanlig järnvägsstation. Annars gick dessa tåg i största hemlighet genom Tyskland för att inte civilbefolkningen skulle bli oroad. Detta tåg stannade på en liten station i Pfalz, Schifferstadt. Ännu märkligare var att Edith Stein fick kontakt med någon på perrongen. Denna person kände familjen till hennes före detta biktfader i Speyer. Det sista vittnesbördet vi har av Edith Stein är, att någon på perrongen i en liten småstad talade till henne genom en lucka i boskapsvagnen. Då sade hon, att de var på väg österut och hon lämnade hälsningar till familjen Schwind. Sedan försvinner alla spår.

Men man vet att transporten anlände till Auschwitz-Birkenau den 9 augusti 1942. I Auschwitz fanns det två koncentrationsläger, ett där man hade fångar av olika slag och ett som var ett

rent förintelseläger för judar, Auschwitz-Birkenau. Eftersom Edith var en kvinna över 50 år fanns det ingen chans att hon skulle tas ut till arbetsinsatser, utan hon måste ha gått direkt till gaskammaren. Här finns det inga vittnesbörd. Därför dröjde det länge innan man kunde förrätta hennes salig- och helgonförklaring, eftersom man i princip inte visste att hon var död. Det fanns vissa påståenden att man hade sett henne i Sibirien eller någon annanstans. Men det var helt osannolikt att hon inte direkt skulle ha förts till gaskammaren.

Efter sin död blev Edith mycket snabbt en person som kom att prägla den Katolska Kyrkan i Tyskland efter kriget. Hon sågs som en försonande gestalt, som också betydde mycket för *Wiedergutmachung*-processen. I Tyskland tog man mycket beroende på bl.a. Konrad Adenauer (1876-1967) beslutet att man måste gå igenom hela det förflutna, genomlysna det och försöka försona och gottgöra, i den mån man kan gottgöra något sådant. Det betydde att man medvetet försökte genomlysna alla delar av samhället och se vad som fanns kvar av nazistiskt tankegods, och de som medvetet hade gjort något måste genomgå en avnazifiering. Man beslöt även att skadestånd skulle betalas. Detta gällde i den västra delen av Tyskland. I den östra delen och i Österrike gjorde man aldrig något liknande, ty där såg man sig som offer. Det innebär att nazismen dröjde sig kvar där på ett helt annat sätt. Fortfarande ser vi att i det tidigare DDR och kanske även i delar av Österrike finns det större jordmån för nynazismen, eftersom man där aldrig gick igenom någon försonings- och *Wiedergutmachung*-process. Processen var inspirerad även av religiösa tänkare som Edith Stein och innebar, att man måste ta på sig ansvaret för det som varit, även om man kanske själv inte var direkt personligt ansvarig. Det man kallar kollektiv skuld avvisades av påven, men det finns ändå en ställföreträdande skuld, som i sådana här sammanhang faller på ett helt land. Edith Stein påverkade en hel tidsperiod, kanske mer på det mystiska, osynliga planet än på det rent formella planet.

Genom Ediths helgonförklaring och genom att hon utropades till Europas skyddshelgon betonade Johannes Paulus II aspekten, att Europa efter Auschwitz liksom är en botgörarkontinent. Det som har hänt i Europa kan aldrig suddas ut. Vi behöver inte endast tänka på Auschwitz utan även på t.ex. Gulag-systemet. Den kontinent som präglat den kristna Kyrkan under tvåtusen år har nu blivit en botgörarkontinent. Man kan även betrakta sekulariseringen i Europa i det ljuset. Under denna tid var de kristna inte vuxna sin uppgift att bemöta Antikrist. Många föll för locktonerna från både nazismen och kommunismen. Det är viktigt att se dessa djupa sammanhang för att förstå den nedgång i tron som vi alla ser efter denna tid. Vi kristna i Europa hade inte tillräckligt med tro och kraft för att stå emot Antikrist. Därför får vi göra bot genom den renande sekulariseringen, en slags ökentid, för att kunna fördjupas i vår tro. Vi ville inte bli martyrer kan vi säga, medan många i Kyrkans begynnelse var beredda. Men vi måste samtidigt säga, att 1900-talet har gett Kyrkan fler martyrer än något annat århundrade. Bilden är inte entydig. Vi vet att många präster och systrar blev martyrer under Hitlertiden. Edith var långt ifrån den enda.

Häromåret saligförklarades en syster Sara från Budapest. Hon hade gömt judar men blev sedan dödad och kastad i Donau. Samtidigt fanns det i Budapest en franciskan, som kallades broder Satan och mördade judar. Det fruktansvärda är att i sådana situationer ställs människor inför ett val som inte går att komma undan. Antingen får man ge sitt liv eller döda. Samma sak ser vi i Rwanda. Vi kan inte föreställa oss hur det är, om man säger till oss: antingen medverkar du med oss och slår ihjäl vissa människor eller blir du själv dödad. Gång på gång ser vi denna situation under 1900-talet. Vi kan ta en annan episod från Burundi. Man kommer till ett prästseminarium och säger till seminaristerna: ”De som är hutu ställer sig här, och de som är tutsi ställer sig där”. Ingen av seminaristerna rör sig. Alla massakreras. De förstod att

man måste vara trogen Kristus. I detta ögonblick kan man inte välja sida efter blodsbänd. Det skulle vara ett förnekande av Kristus. 1900-talet är fullt av sådana situationer. Antingen blir man en syster Sara eller en broder Satan. Vi kan inte döma människor. Men det är viktigt för oss att inse, att det finns situationer i vårt liv, då vi inte kan kompromissa om vi vill vara trogna Kristus.

Till sist tänkte jag läsa en av Edith Steins texter, som sammanfattar hennes budskap, hennes andliga arv. Texten är i första hand skriven med tanke på hennes kallelse som karmelitsyster, men den kan ändå ge en liten inblick i det som är de heligas samfund. Edith börjar med att citera den fornkristna psalmen *Ave Crux spes unica* (Var hälsat kors, vårt enda hopp). Även vid August Strindbergs grav står dessa ord. Det är märkligt, för vi brukar inte tänka på Strindberg som någon som förkunnar korsets budskap. Men allt är möjligt. Edith fortsätter: "Världen står i lågor. Branden kan också sprida sig till vårt hus" (då menar hon klostret). "Men högt ovan alla lågor tronar korset. De kan inte förtära det. Det är det som är vägen från jorden till himlen. Den som omfamnar det i tro, hopp och kärlek blir buren av det upp till den Treeniges sköte".

Edith säger, att vi skall omfamna korset, vi skall hälsa det. Då blir vi burna av korset. Om vi gör motstånd, fastnar vi i bitterhet. Då blir det något annat. Men om vi kan känna igen korset i det lidande som drabbar oss, då blir vi burna av det. Det kan vi se i människors reaktioner. Antingen blir de bittra eller blommar de upp. Här tänker jag ofta på de människor som kom direkt från lägren till Sverige och som jag fortfarande möter i våra församlingar och som ofta har varit ryggraden i församlingarna. Det var inte bara judar som kom, utan det var många polska katoliker som kom med de vita bussarna. De flesta av dem är döda, men ännu blir jag ibland presenterad för någon äldre kvinna eller man som har varit med. Jag blir nästan alltid tagen av en speciell godhet och kärleksfull utstrålning hos dessa människor. Aldrig har jag mött förbittring eller sura drag, som man kan se hos människor som inte alls har gått igenom något liknande utan fastnat i bitterhet och avståndstagande. När vi omfamnar korset kan vi bli burna av det. Om vi gör motstånd och stretar emot, då blir det något annat.

Edith fortsätter: "Världen står i lågor. Är du manad att släcka dem? Se då upp på korset. Frälsarens blod strömmar fram ur hans öppnade hjärta. Det är det som utsläcker helvetets lågor. Gör ditt hjärta fritt genom att troget uppfylla dina löften. Då strömmar den gudomliga kärlekens flöde över i ditt hjärta, så att det i sin tur kan strömma över och bli fruktbart ända tills jordens yttersta gränser."

Här pekar Edith på att vi kan förena oss med Jesu hjärta tvärs igenom det smärtfyllda som fyller tillvaron. Ingenting får hindra oss att bli kvar i Jesu kärlek. Ja, ännu mycket mer måste vi kasta oss i hans armar och förena vårt hjärta med hans. Då strömmar hans glädjefyllda, kraftfulla kärlek in i vårt hjärta, så att vi kan bli fruktbara för världen. Hon säger, att det kan ske ända till jordens yttersta gränser. Det är typiskt för det kontemplativa livet. Man drar sig undan världen för att be och offra sig för världen. Men samtidigt kliver man liksom in i världens innersta. På ytan drar man sig undan världen, men på djupet går man in i världens hjärta. Det är ett mystiskt blodomlopp, där kärleken på ett osynligt sätt strömmar ut över världen.

Hon fortsätter: "Hör du hur de sårade stönar på slagfälten i öster och väster? Du är ju ingen läkare eller sjuksyster och kan inte förbinda såren. Du är instängd i din cell och kan inte nå fram till dem. Hör du hur de döende ropar i ångest? Du skulle vilja vara präst och bistå dem. Blir du rörd av änkornas och de föräldralösas klagan? Du skulle vilja vara en tröstens ängel

och hjälpa dem. Se då upp till den Korsfäste! Är du som brud förbunden med honom och iakttar troget dina löften, så är hans dyrbara blod ditt.”

Här känner Edith längtan att få göra allt. Hon vill bistå sjuka, förbinda de sårade på slagfälten. Ibland kan vi känna en längtan att göra allt för alla. Men det kan vi inte. Edith kan som karmelitnunna först känna sig helt maktlös inför världens nöd. Men då förstår hon att eftersom hon tillhör Kristus på det djupa planet, eftersom hon är hans brud och han är hennes Brudgum kan hon genom hans frälsande kärlek bistå de sjuka. Den osynliga bödens oändliga kraftkälla upptäcker hon då. Det gäller inte bara en nunna eller munk instängd i sitt kloster. Det gäller även den som sitter på långvården. Ingen människa, ingen kristen är onödig. Även om man tycker att livet är tungt och svårt, kan man genom sin förbön hjälpa alla dem som är på slagfälten, alla dem som i dag dör, våldtas i Kongo-Kinghasa, dem som bombas i Irak, dem som tas ifrån sina mänskliga rättigheter i Kina och så vidare. Tidningen och nyheterna är en källa till förbön. Vi måste ibland fråga oss, om vi ser dagstidningen som en förlängning av bibelläsningen eller bläddrar vi i tidningen för att få lite tidsfördriv. Som kristna har vi en böneförpliktelse gentemot dem som behöver vår hjälp. Den gränslösa förbödens makt betonar Edith Stein mycket starkt i denna period. Denna text är skriven den 14 september 1939 på Korsets upphöjelses fest, samma år som andra världskriget började.

Edith fortsätter: ”Förbunden med Kristus är du allestädes närvarande som han. Du kan inte bara hjälpa lite här och var som läkaren, sjuksystemen eller prästen. I korsets kraft kan du vara på smärtans alla fronter och orter. Din förbarmande kärlek bär dig till alla fronter, denna din kärlek som kommer från Guds hjärta, och den får dig att sprida hans dyrbara blod överallt omkring dig för att lindra, hela, frälsa”.

Edith vet att hon är så förbunden med Kristus att hon får använda hans frälsande kärlek och sprida den på alla fronter. Genom sin bön, genom sin självtvivel, är hon helt förenad med Kristus. Han kan använda henne för sina syften, och hon får använda hans kärlek. Johannes av Korset har en mycket stark text. Han säger, att den som verkligen är förenad med Kristus blir hans jämlike. Det uttalandet kan tyckas gränsa till blasfemi. Men genom den heliggörande nåden blir den människa som har förvandlats av Kristus hans jämlike. Vi måste uppfatta det ordet på rätt sätt. Genom den heliggörande nådens förvandling blir människan så djupt förenad med Kristus, att det som är hans blir hennes. Edith vill förmedla att vi genom vår bön kan sprida Guds kärlek på alla fronter.

Edith avslutar: ”Den Korsfästes ögon ser ned på dig frågande, prövande. Vill du på nytt och på fullt allvar sluta förbund med den Korsfäste? Vad skall du svara Honom? Herre, till vem skall vi gå? Du ensam har det eviga livets ord. *Ave Crux spes unica.*”

I denna text som vi kan tycka är lite känslös uttrycker Edith en mycket viktig både dogmatisk och antropologisk sanning. Hon säger, att lidandet, hela den del av verkligheten som vi aldrig får grepp om och som vi alltid kommer att stänga vår panna blodig mot, ändå genom Kristi offer har en mening, att detta faktiskt kan bära frukt, även om vi måste säga det med största ödmjukhet. Vi kan inte kasta detta i ansiktet på dem som kommer direkt ut ur koncentrationslägren. Men så småningom, när man liksom Job har brottats med lidandets mening, kan man ändå som Edith Stein, August Strindberg och otaliga andra säga *Ave Crux spes unica* (Var hälsat kors, vårt enda hopp). Vi får alla göra denna brottning i vårt liv. Det kan vara en mindre brottning eller en stor brottning. Ibland är det de små sakerna som är jobbigast. Det kan handla om vår mänskliga tröghet, likgiltighet. Vi kan fastna i småsaker. Vi kristna kan ofta lida av att det är så små förhållanden bland oss. Vi har så lite av den

brinnande kärleken. Det är alltid lättare att se bristen hos andra än hos sig själv. Det största lidandet kanske är när vi inser vår egen litenhet och småaktighet. Trots all den nåd vi har fått sitter vi och plockar med våra små problem och svårigheter. Då kan detta perspektiv hjälpa oss. När vi läser tidningen, gör vi det inte bara för att se vad Carola haft på sig på senaste melodifestivalen utan för att få näring för vår förbön. Då vi sätter på TV:n gör vi det inte bara för att fördriva en stund, när vi tycker att det är tråkigt, utan för att få något att be för och offra oss för. Vi får se på vår nästa som vi har ansvar för och som vi kan be för, även om vi inte når fram till henne på annat sätt.

Edith kan förhoppningsvis hjälpa oss att se att också vår existens är en teologisk existens, att Gud har en djupare mening med vårt liv, eller som en annan karmelitisk mystiker, Marie-Antoinette de Geuser (1889-1918), sade: "Jag är exproprierad för ett allmännyttigt ändamål". Mina lidanden tillhör Gud. Jag får offra dem till honom. Jag kanske också måste offra något av mina bankkonton. Gud tränger sig på och vill komma in. Vi vet var vi sätter gränser för honom, på vilket område vi säger: stopp, här vill jag själv bestämma. Där vi är som känsligast, där är vi också närmast Gud. Vi har ofta en knut, något som har hakat upp sig och gör att Gud inte riktigt kan komma in och ta oss i besittning. I detta sammanhang brukar jag ta fram en speciell historia från Thérèse av Lisieux och linneförrådet i hennes kloster. Det fanns en syster som hade hand om det. Där bestämde hon precis hur örngotten skulle vara veckade och hur allt skulle ligga. Hon hade skapat sitt lilla kungarike i linneförrådet. Ibland har vi något liknande, där vi inte släpper in vare sig Gud eller vår nästa. Ibland förstår vi inte själva att det är så, men alla andra vet om det. Vi får tro att Kristus fortsätter att knacka på vår dörr. Om vi kan se livets små problem och lidanden som knackningar, att Gud vill något med detta, kan vi få det ömma, medlidsamma, moderliga hjärta som Edith Stein vill ge oss i arv. Hon hade inblick i den medfrälsande moderlighetens mysterium. Hon identifierade sig med Maria som stod kvar vid korsets fot och tröstade Jesus och samtidigt blev indragen i hans frälsande lidande. Ibland är det lättare för människor att närma sig Kristus genom Maria. Korset är för stort och övermäktigt. Det klarar man inte av. För vissa människor kan det vara lättare att gå vägen tillsammans med Maria, Modern som står där med sargat hjärta vid korsets fot. Det kan vara lättare att identifiera sig med henne för att nå fram till Kristus. Korset orkar man inte riktigt med. Det blir i stället ett vackert smycke. Men Maria kan hjälpa många att nå fram till den Korsfäste.

Något liknande är det med Edith Stein. För otaliga människor har hon blivit den försonande, ömma, moderliga hjälpen på vägen till att förstå Kristi heliga kors och ta emot det i sitt liv. Det får också bli vår slutbön att Edith skall kunna hjälpa oss när vi möter Kristi kors så att vi inte avvisar det utan omfamnar det, så att vi också kan bli burna genom korset in i härligheten, in i evigheten.

Herre Jesus Kristus. Du har återlöst världen med ditt kors och du vill också frälsa och rädda var och en av oss genom korset. Vi ber dig, låt Edith Stein hjälpa oss som en syster, som en vän, när vi står inför ett kors som vi inte begriper, inte vill veta av, så att vi mitt i det svåra, mitt i det obegripliga, kan se något av ditt lidande anlete, av ditt ömma hjärta och din oändliga kärlek genom Jesus Kristus vår Herre. Amen.

Predikan Andra söndagen i Fastan

Dagens evangelium om Guds härlighet som lyser fram är inte helt lätt för oss att smälta och ta emot. Men ändå, kära bröder och systrar, är det denna Guds härlighet som vi är skapade för och som vi under hela evigheten skall leva av. Ibland kan denna härlighet skymta fram redan nu. Glimtvis kan vi människor få erfara något av detta. I dagens evangelium ser vi ett sådant privilegierat tillfälle, när Guds himmelska härlighet lyser fram för lärjungarna som tillsammans med Jesus gick på vägen upp till Jerusalem, där Jesus skall korsfästas. Kanske just detta sammanhang gör det mer begripligt för oss. Under sin svåraste tid, på vägen upp till Jerusalem, får Jesus höra Faderns röst, och Faderns härlighet lyser fram. Detta är typiskt för Guds oändliga kärlek och barmhärtighet. När livet är som tyngst och svårast, när vi vet att vi går mot lidande, död, tortyr, kan ibland Guds härlighet, hans barmhärtighet i dess fullhet komma in i vårt liv.

Vi kan inte förstå dagens berättelse om Jesu förklaring, om vi inte ser det i ljuset av hans lidandes väg fram till korset och sedan hans uppståndelse. Allt hör ihop i vår tro. Kors och uppståndelse är alltid inflätade i varandra. Död, uppståndelse, sorg, glädje - allt det som vi ser som totala motsatser - hör egentligen ihop. Vi är menade för den fulla härligheten i Guds evighet. Men här på jorden är vårt liv så ofta präglad av kors, av lidande, av död, av förtryck. Så kan vi fortsätta att räkna upp allt det som rymms på livets baksida. Men mitt i detta svåra är vi förvissade om Guds ständiga närvaro, hjälp och barmhärtighet. Ibland är det en liten glimt. Ibland förstår vi ingenting.

Hela evangeliet är det glada budskapet om att Gud har stigit ner i vårt lidande, i vår död, för att just där vara med oss och hjälpa oss att gå vägen fram till den oändliga härligheten. Dagens evangelium är en sådan glimt av hela sammanhanget, av det som är livets djupaste mening, att Gud är med oss och att han i sin Son har gett oss en broder, en frälsare, som leder oss ut ur det smärtefyllda och tunga in i härligheten. Denna vandring pågår under hela vårt liv. Därför är det så viktigt att vi tar till oss det som Fadern säger: "Lyssna till honom". I alla livets tillfällen kan vi lyssna till Jesus och hans ord. Därför är det viktigt att vi har ett lager att använda, att vi verkligen finner vår glädje i att lyssna till Guds ord och ta emot det. När vi då kommer i livets svåra situationer kan vi ta fram ett ord av styrka, av tröst, av glädje, som hjälper oss att gå vidare. Jesus själv ger oss uppmaningen: "Var inte rädda". Livet är så fullt av farliga ting och vi blir rädda många gånger under livets vandring, men vi vet att det definitiva, det slutgiltiga, är frid, härlighet och kärlek. Därför kan ingenting göra oss rädda, när vi har blicken fäst på Jesus Kristus, som har gått före oss och lett oss genom detta livets alla labyrinter fram till sin evighet och härlighet. Det är viktigt för oss att ta vara på dessa råd, dessa uppmaningar, som vi hör i dagens evangelium, att lyssna till Jesus, att bevara hans ord, hans kärlek i vårt hjärta. När det blir riktigt illa måste vi komma ihåg uppmaningen: Var inte rädda, det finns något mer, något större, något oändligt mycket härligare och underbarare.

Vi måste också lyssna till Paulus' råd i dagens andra läsning. Först tycker vi att det låter lite tungt och svårt. "Lid för evangeliet du också". Allt det vi lider, kan vi lida för evangeliet, för Guds rike, för hans kärlek. Även om det till synes inte tycks ha så mycket med honom att göra, kan vi infoga vårt lilla lidande i Jesu lidande. När vi förenar oss med honom i våra svårigheter och våra lidanden, då får vi både styrka och kraft att gå vidare. Vårt lidande blir då fruktbart för världens frälsning, eftersom det är förenat med Jesus Kristus. Hela vår katolska livsföring bygger på, att vi aldrig är ensamma. Vi är aldrig isolerade, åtskilda, utan vi är alltid så djupt förenade med Kristus och våra bröder och systrar i honom att vi ständigt bär

varandra, lider för varandra och gläder oss åt varandra. För oss som är präglade av ett mer individualistiskt tänkesätt är det ibland svårt att tänka i de banorna. Därför är Paulus' uppmaning så viktig. "Lid för evangeliet du också med kraften från Gud". Med det menar han inte att vi hela tiden skall gå omkring och lida, men när lidandet kommer in, och det gör det på ett eller annat sätt, det kan ingen av oss undgå, då får vi se lidandet som vårt sätt att utfylla det som fattas i Kristi lidanden, som Paulus säger, för Kristus fortsätter att lida till tidens slut i sina lidande lemmar. Vi är verkligen aktiva medarbetare i Jesu frälsningsverk. Vi får lära oss att förstå att vi genom våra lidanden, våra tunga ögonblick, vår depression, vår huvudvärk och allt det som vållar oss lidande, kan komma Kristus närmare och samtidigt hjälpa honom att bära det kors som han bär till tidens ände i sina lidande lemmar. Lidandet kan vi aldrig bortförklara. Lidandet kan aldrig avskaffas genom ett riksdagsbeslut. Det finns där som en ständig verklighet, men Jesus har gett oss redskap för att förstå det, för att använda det till världens frälsning, liksom han själv gjorde.

Det är därför vi vördar honom på korset, för där uppenbaras Guds fördolda härlighet, en härlighet som inte viker tillbaka för människornas lidanden och nöd utan stiger ned i det och lyser upp det inifrån med kärlek, barmhärtighet, medkänsla, medlidande. Skulle vi då väja tillbaka och knyta oss i bitterhet i vårt lilla lidande? Nej, vi får öppna vårt hjärta på vid gavel och låta Jesu hjärtas kärlek strömma över i vårt hjärta, så att vi kan bära den lilla flisa av Kristi heliga kors, som läggs på våra axlar. Låt oss därför tacka Jesus Kristus att han är oss så nära att vi både får dela hans lidande och hans härlighet. Dagens evangelium ger oss en förklaring på livets djupaste sammanhang. Jesus Kristus har själv förklarat det för oss genom att bli en av oss och gå med oss på lidandets väg fram till uppståndelse, härlighet och nytt liv. Det försöker vi också göra, även om det kanske sker lite tafatt, lite likgiltigt och medelmåttigt. Under vår fastetid försöker vi verkligen gå med Jesus fram till påskens härlighet. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.